

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМ. С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь «Магістр»

на тему:

Ефективність інвестицій у сільськогосподарських підприємствах

Виконав: студент 2 курсу, групи Ек-61

Спеціальності 051 «Економіка»
(шифр і назва)

Лагоднюк Михайло Юрійович

Керівник: Василина О.Р., к.е.н., доцент
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: Садюра О.Б.
(Прізвище та ініціали)

ЛЬВІВ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМ. С.З. ГЖИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ**

Освітній ступінь Магістр
Спеціальність 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
економіки

(підпис)
Сиротюк Г. В.
(прізвище, ім'я, по батькові)

«14» березня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу студенту
Лагоднюку Михайлу Юрійовичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Ефективність інвестицій у сільськогосподарських підприємствах
керівник роботи: Василина О.Р., к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького № 194-4 від 14 березня 2025 р.

2. Строк подання студентом роботи до «5» грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи нормативно-законодавчі акти, літературні джерела, дані сільськогосподарських підприємств, статистична звітність.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств.

1.1. Економічна сутність і класифікація інвестицій.

1.2. Теоретичні засади та особливості формування ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств.

1.3. Методичні підходи до визначення ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств

Розділ 2. Аналіз інвестиційної діяльності та ефективності її реалізації в сільськогосподарських підприємствах

2.1. Сучасні умови та напрями інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

2.2 Аналіз інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області

2.3 Аналіз ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області.

2.4. Аналіз інвестиційної діяльності приватного підприємства «Західний Буг»

Розділ 3. Шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств Львівської області

3.1. Напрями оптимізації структури джерел інвестування в агропромисловому комплексі

3.2 Моделювання економічного ефекту запропонованих інвестиційних заходів

Висновки

Список використаних джерел

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): рисунки, таблиці, схеми

6. Дата видачі завдання «14» березня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи
1	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для КР).	березень-липень 2025 р.
2	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	серпень-вересень 2025 р.
3	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	жовтень 2025 р.
4	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	листопад 2025 р.
5	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	грудень 2025 р.

Студент

_____ (підпис)

Лагоднюк М.Ю.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Василина О.Р.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто теоретичні та методичні підходи до оцінювання ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємствах. Проаналізовано сучасний стан інвестиційної діяльності аграрного сектору та виявлено ключові тенденції і проблеми, що впливають на залучення капіталу. Проведено оцінку фінансово-економічного стану підприємства та розрахунок ефективності інвестиційних проєктів із використанням показників NPV, IRR, ROI та інших критеріїв. На основі отриманих результатів обґрунтовано напрями удосконалення інвестиційної діяльності та підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. Запропоновані рекомендації мають практичне значення та можуть бути використані для стратегічного планування розвитку аграрного виробництва.

SUMMARY

This paper researched the theoretical and methodological foundations for assessing the efficiency of investments in agricultural enterprises. The study analyzes the current state of investment activity in the agricultural sector and identifies key trends and challenges influencing capital attraction. An evaluation of the financial and economic performance of the enterprise was conducted, along with calculations of investment project efficiency using NPV, IRR, ROI, and other indicators. Based on the results obtained, strategic directions for improving investment activity and enhancing the investment attractiveness of agricultural enterprises are proposed. The recommendations developed in this research have practical value and can be applied to support long-term development and decision-making in the agricultural sector.

Key words: agricultural enterprises, investments, efficiency of investments, innovative technologies, investment policy

Кваліфікаційна робота: 85 с. текстової частини, 13 рисунків, 10 таблиць, 45 джерел.

Ефективність інвестицій у сільськогосподарських підприємствах. Лагоднюк М.Ю. Кваліфікаційна робота. Кафедра економіки. Львів, ЛНУВМБ ім. С. З. Гжицького, 2025.

Розглядаються теоретико-методологічні засади ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств, проводиться оцінка ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств України і Львівської області, зокрема, а саме аналізуються сучасні умови та напрями інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, окреслено шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств Львівської області, тобто перспективні напрями для залучення інвестицій в аграрний сектор Львівщини.

У результаті запровадження запропонованих заходів очікується підвищення ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємств на основі зміцнення виробничого потенціалу, удосконалення структурних компонентів, перехід на інноваційні технології.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інвестиції, ефективність інвестицій, інноваційні технології, інвестиційна політика

Вступ.....	7
Розділ 1. Теоретико-методологічні засади ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств.....	9
1.1. Економічна сутність і класифікація інвестицій.....	9
1.2. Теоретичні засади та особливості формування ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств.....	15
1.3. Методичні підходи до визначення ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств.....	23
Розділ 2. Аналіз інвестиційної діяльності та ефективності її реалізації в сільськогосподарських підприємствах.....	27
2.1. Сучасні умови та напрями інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.....	27
2.2. Аналіз інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області.....	40
2.3. Аналіз ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області.....	55
2.4. Аналіз інвестиційної діяльності приватного підприємства «Західний Буг».....	58
Розділ 3. Шляхи підвищення ефективності інвестиційної діяльності аграрних підприємств Львівської області.....	66
3.1. Напрями оптимізації структури джерел інвестування в агропромисловому комплексі.....	66
3.2. Моделювання економічного ефекту запропонованих інвестиційних заходів.....	79
Висновки	82
Список використаних джерел.....	86

ВСТУП

Сільськогосподарські підприємства є ключовими учасниками аграрного ринку та відіграють визначальну роль у формуванні продовольчої безпеки країни, розвитку сільських територій і забезпеченні стабільних валютних надходжень. У сучасних умовах їхній розвиток значною мірою залежить від здатності залучати інвестиційні ресурси, модернізувати виробничі потужності, впроваджувати інноваційні технології та підтримувати конкурентоспроможність на внутрішньому й зовнішньому ринках. Інвестиції стають фундаментом довгострокового зростання, забезпечуючи оновлення техніко-технологічної бази, підвищення продуктивності та зменшення виробничих витрат.

Проблематика ефективності інвестицій набуває особливої актуальності в умовах обмеженості фінансових ресурсів, нестабільності ринкової кон'юнктури та зростання вартості матеріально-технічних засобів. Для сільськогосподарських підприємств важливим є не лише залучення інвестицій, а й оцінка їх економічної доцільності, визначення строків окупності, рівня ризику, впливу на фінансову стабільність і конкурентоспроможність підприємства. Тому постає необхідність удосконалення методичних підходів до інвестиційного аналізу, а також формування дієвих механізмів управління інвестиційною діяльністю.

Актуальність теми посилюється сучасними викликами, що постали перед аграрним сектором України, зокрема зміною логістичних маршрутів, порушенням виробничих ланцюгів, подорожчанням кредитних ресурсів та високим рівнем ризиків для інвесторів. Водночас відкриваються можливості для інноваційних інвестицій, державних та міжнародних програм підтримки, розвитку агротехнологій і цифровізації агробізнесу. У цих умовах економічне обґрунтування інвестиційних рішень стає критично важливим для забезпечення довгострокової ефективності сільськогосподарських підприємств.

Метою кваліфікаційної роботи є оцінка ефективності інвестицій

у сільськогосподарських підприємствах та обґрунтування напрямів підвищення результативності інвестиційної діяльності.

Завданням роботи є розкриття теоретичних основ інвестиційної діяльності та методів оцінювання ефективності інвестицій; аналіз сучасного стану інвестиційних процесів у сільському господарстві України; визначення інвестиційних ризиків та факторів, що впливають на результативність інвестиційних рішень; обґрунтування напрямів підвищення ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Об'єктом дослідження обрано інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств

Наукова новизна одержаних результатів визначається в уточненні теоретичного змісту поняття «ефективність інвестицій у сільському господарстві» з урахуванням галузевих ризиків, сезонності та специфіки аграрного виробництва; удосконаленні методичного підходу до оцінювання інвестиційних проєктів у сільськогосподарських підприємствах шляхом поєднання класичних показників (NPV, IRR, PI) з аналізом галузевих ризиків та логістичних обмежень; обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо підвищення результативності інвестиційної діяльності, які можуть бути використані для стратегічного планування розвитку аграрних підприємств.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна сутність і класифікація інвестицій

Інвестиційна діяльність в аграрному секторі розглядається науковцями під різними кутами зору. Нижче подано кілька авторитетних визначень, які зберігають зміст та точність оригінальних формулювань. Кожне визначення акцентує увагу на різних аспектах - економічному, виробничому та стратегічному - сутності інвестиційної діяльності в сільському господарстві.

З економічної точки зору, інвестиційна діяльність в аграрному секторі - це цілеспрямований процес вкладення капіталу, за якого частина наявних ресурсів свідомо відволікається від поточного споживання, щоб забезпечити в майбутньому вищі доходи та економічну віддачу. Такий підхід підкреслює, що інвестиції у сільське господарство є рушієм зростання: відмовляючись від негайної вигоди, аграрні підприємства спрямовують кошти в проекти розвитку, розраховуючи на отримання прибутку та підвищення ефективності виробництва у довгостроковій перспективі. Іншими словами, інвестиційна діяльність виступає фінансовою основою економічного зростання аграрних підприємств, закладаючи підґрунтя для майбутнього прибутку й конкурентоспроможності галузі.

У виробничому вимірі інвестиційну діяльність в сільському господарстві можна визначити як свідоме мобілізування та управління внутрішніми й зовнішніми фінансовими ресурсами агропідприємств (включно з реінвестуванням амортизаційних відрахувань) з метою розширеного відтворення виробництва. Інакше кажучи, інвестиційна діяльність на рівні аграрного підприємства спрямована на постійне оновлення основних засобів, впровадження сучасних технологій і нарощування виробничих потужностей, що забезпечує стаке збільшення обсягів випуску сільськогосподарської продукції. Таким чином, інвестування

у виробничу сферу агросектору слугує інструментом технологічного оновлення та підвищення продуктивності, гарантуючи поступальний розвиток галузі та її здатність задовольняти зростаючі потреби економіки й суспільства.

Зі стратегічної точки зору, інвестиційна діяльність в аграрному секторі являє собою комплекс скоординованих заходів держави, підприємств та інших інвесторів, спрямованих на оптимальний розподіл і використання капіталу для досягнення визначених довгострокових цілей. Такий підхід передбачає, що результатом аграрних інвестицій мають стати не лише фінансові прибутки, але й ширші позитивні зрушення – наприклад, модернізація сільської інфраструктури, підвищення рівня продовольчої безпеки, поліпшення добробуту сільського населення та зміцнення стійкості аграрного виробництва. Інвестиційна діяльність у стратегічному вимірі розглядається як інструмент забезпечення збалансованого розвитку аграрної сфери: через реалізацію інвестиційних проєктів держава і бізнес формують основу для довготривалого економічного зростання, інноваційного розвитку та конкурентоспроможності сільського господарства на національному й міжнародному рівнях.

У науковій літературі інвестиції найчастіше розглядаються як вкладення капіталу (коштів, ресурсів, цінностей) у підприємницьку чи іншу діяльність з метою розвитку відповідної галузі та отримання прибутку. Згідно із законом України “Про інвестиційну діяльність” (1991), під інвестиційною діяльністю розуміється сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій для отримання вигоди або досягнення соціального ефекту. Таким чином, інвестиційна діяльність охоплює весь процес від пошуку та мобілізації ресурсів до їх вкладення у вибрані проєкти та отримання результатів. За результатами сучасних досліджень, інвестиційна діяльність у агросекторі - це цілеспрямований процес залучення необхідних активів і ресурсів, вибору ефективних об’єктів вкладення, підготовки інвестиційних проєктів та забезпечення їх реалізації [29]. Як

підкреслюють С. Ю. Шевченко та інші теоретики, інвестиції та інвестиційна діяльність перебувають у центрі уваги економічної науки, адже є джерелом розвитку підприємництва, окремих галузей і економіки в цілому [40].

Особливістю аграрної сфери є те, що вона має специфічні умови виробництва (сезонність, залежність від природно-кліматичних факторів, тривалий виробничий цикл, значна роль землі як основного засобу тощо). Це зумовлює особливий характер інвестиційної діяльності у сільському господарстві. Л. О. Рибіна зазначає, що специфіка агровиробництва формує унікальні риси інвестування: зокрема, різний інвестиційний клімат у регіонах, відмінні цілі й напрями інвестування, а також наявність галузевих ризиків і обмежень. Вона пропонує класифікацію особливостей інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств за факторами впливу, цілями та напрямками інвестування. Попри важливість теми, Рибіна відзначає, що спеціальні дослідження саме з питань інвестування в аграрній сфері до недавнього часу були поодинокими і недостатньо систематизованими [34]. Серед українських вчених, які заклали підґрунтя для вивчення цієї проблематики, можна назвати М. Дем'яненка, П. Саблука, О. Левандівського, В. Белоусова, Л. Смолія та інших, які досліджували економічні особливості аграрного виробництва і його інвестиційні потреби.

Важливо зазначити, що аграрні інвестиції охоплюють різні форми капіталовкладень. Згідно з класифікацією, наведеною в літературі, можна виділити такі основні види інвестицій в агросекторі:

1) Реальні інвестиції - вкладення коштів у засоби виробництва (придбання техніки, обладнання, будівництво або модернізація виробничих об'єктів тощо). Це безпосередньо збільшує виробничий капітал аграрних підприємств.

2) Фінансові інвестиції - придбання фінансових інструментів або залучення капіталу через фінансову систему (кредитні ресурси банків, випуск цінних паперів, залучення іноземних інвесторів, бюджетні асигнування) для подальшого вкладення у галузь.

З) Інтелектуальні інвестиції - вкладення в нематеріальні активи, як-от придбання ліцензій, ноу-хау, фінансування наукових досліджень, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження інновацій.

Такий широкий спектр форм інвестування підкреслює комплексний характер інвестиційної діяльності: вона включає не лише фінансування основних фондів, але й інвестиції в людський капітал і технології, що особливо актуально для підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва. [33].

З економічного погляду, інвестиції в аграрний сектор є головним рушієм розширеного відтворення і підвищення ефективності виробництва. Розвиток аграрних підприємств через залучення інвестицій розглядається як необхідна умова економічної стабільності в суспільстві. Метою інвестування є саме розвиток підприємств і галузі: за висновками дослідників, розвиток агрофірм виступає головною ціллю, а залучення інвестицій – інструментом її досягнення у відповідності до стратегічних планів розвитку галузі. Іншими словами, капіталовкладення – це засіб, який допомагає аграрним підприємствам збільшувати обсяги виробництва, знижувати собівартість та запроваджувати інновації для довгострокового зростання.

Виробнича природа аграрних інвестицій проявляється у їх прямому впливі на техніко-технологічну базу сільського господарства. Інвестування в нову сільськогосподарську техніку, сучасні технології, якісні добрива, селекційні програми тощо забезпечує підвищення продуктивності праці та урожайності, а отже – зростання випуску продукції. Дослідники наголошують, що розвиток інвестиційної діяльності – це тривалий процес, який дозволяє галузі нарощувати свій виробничий потенціал і продуктивність. Зокрема, інвестиції сприяють оновленню основних фондів аграрних підприємств, впровадженню інноваційних рішень (точного землеробства, цифрових технологій, енергоефективних методів) та покращенню якості продукції.

Науковці також підкреслюють антикризове значення інвестицій для сільського господарства. Вкладення капіталу розглядається як засіб подолання кризових явищ: інвестиції допомагають відновити і збільшити виробничий капітал у складні періоди, що веде до поступового оздоровлення галузі [29]. Наприклад, за відсутності інвестицій зношеність техніки та інфраструктури гальмує зростання, тоді як притік коштів дозволяє модернізувати виробництво і повернути його на траєкторію розвитку. Практичний досвід українського агросектору демонструє, що періоди активного інвестування супроводжувалися підйомом сільського господарства, тоді як інвестиційний застій призводив до спаду виробництва. [31].

Таким чином, в економічному і виробничому аспектах інвестиційна діяльність в аграрному секторі - це основа для забезпечення зростання галузі. Вона формує матеріальну базу сільського господарства, визначає темпи оновлення техніки і технологій, а отже - конкурентоспроможність аграрної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Економіст М. І. Кісіль у своєму огляді наукових досліджень відзначав, що достатній рівень капіталовкладень є передумовою для інноваційного розвитку АПК та вирішення продовольчих завдань держави. Брак інвестицій, навпаки, обмежує можливості галузі, посилює технологічне відставання та може створювати загрози продовольчій безпеці [15].

Стратегічна природа інвестицій у сільське господарство полягає в їх довгостроковому впливі на структуру економіки, продовольчу безпеку та соціальний розвиток сільських територій. Інвестиції в аграрний сектор розглядаються як стратегічні, тому що результати капіталовкладень проявляються протягом тривалого періоду та визначають майбутнє галузі. Розвиток інвестиційної діяльності спрямований на поступове підвищення стійкості агросектору і його здатності протистояти негативним факторам (природним, економічним, політичним), що впливають на розвиток галузі [29].

Одним із стратегічних вимірів є забезпечення продовольчої безпеки. Достатній рівень інвестування в сільське господарство дозволяє країні нарощувати власне виробництво продуктів харчування, зменшуючи залежність від імпорту та забезпечуючи населення доступними продовольчими товарами. Як відзначають дослідники, залучення інвестицій в аграрний сектор сприятиме не лише зростанню обсягів виробництва, але й зміцненню продовольчої безпеки країни та вирішенню соціальних проблем (створення робочих місць в сільській місцевості, підвищення доходів селян тощо). У контексті України це особливо актуально: реалізація інвестиційних проєктів у сільському господарстві (наприклад, будівництво елеваторів, тепличних комплексів, розвитку тваринництва) закладає основу для економічної самодостатності регіонів і підвищує рівень життя на селі [28].

Стратегічний характер також виявляється у внеску аграрних інвестицій у структурні зміни економіки. Інвестиції сприяють розвитку суміжних галузей - харчової промисловості, логістики, виробництва добрив і сільгосптехніки, формуючи ефект мультиплікатора в економіці [14]. Активізація держави та місцевого самоврядування в інвестиційному процесі агросектору може запустити ланцюгову реакцію відновлення економічного потенціалу регіонів. Інвестиції, спрямовані на розвиток сільськогосподарського виробництва, прискорюють процеси відтворення, підвищують ефективність галузі та активізують економічні процеси в інших секторах економіки. Таким чином, аграрні інвестиції виконують стратегічну місію - підтримують збалансований розвиток економіки країни, забезпечуючи продовольчу, економічну та соціальну стабільність.

Варто зазначити, що ряд українських науковців присвятили свої роботи стратегічним аспектам інвестування в АПК. Зокрема, П. Т. Саблук наголошував на необхідності формування конкурентоспроможного аграрного виробництва через фінансове та інвестиційне забезпечення галузі, що було відображено в програмах Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» [29]. У дослідженнях С. Пилипенка обґрунтовано

механізми реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі, які мають стратегічний характер розвитку сільського господарства. Загальний висновок полягає в тому, що грамотна інвестиційна політика сьогодні визначає конкурентні переваги аграрної галузі в майбутньому, адже капіталовкладення в агросектор – це інвестиції у продовольчу незалежність, експортний потенціал та сталий розвиток сільських територій [45].

1.2. Теоретичні засади та особливості формування ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств

Ефективність інвестицій у сільськогосподарських підприємствах визначається сукупністю економічних, технологічних, організаційних і природно-кліматичних чинників, що зумовлюють результативність залучення та використання інвестиційних ресурсів у аграрній сфері. З огляду на специфіку функціонування аграрного виробництва, інвестиційні рішення мають стратегічний характер і передбачають тривалі строки окупності, підвищений рівень ризику та залежність від сезонності, стану ресурсного забезпечення, ефективності управління та інституційного середовища.

Теоретично формування ефективності інвестицій базується на концепції максимізації економічного ефекту та забезпеченні довгострокового розвитку підприємства. В економічній літературі ефективність інвестицій визначається як співвідношення отриманих результатів від реалізації інвестиційних проєктів до витрат на їх здійснення. Основою оцінки слугують такі показники, як чистий приведений дохід (NPV), внутрішня норма рентабельності (IRR), індекс рентабельності (PI), термін окупності (PP) та рентабельність інвестицій (ROI). Вони забезпечують комплексний аналіз грошових потоків, рівня ризику та очікуваної прибутковості капітальних вкладень.

Особливості формування ефективності інвестицій у сільському господарстві зумовлені низкою специфічних факторів галузі. По-перше, характерним є високий рівень залежності виробництва від природно-

кліматичних умов, сезонності та біологічних циклів, що обумовлює нерівномірність надходження доходів і необхідність довгострокового планування фінансових потоків. По-друге, технологічні особливості аграрного сектору потребують значних капіталовкладень у техніку, обладнання, земельні ресурси, зрошення, інфраструктуру зберігання та переробки, що підвищує інвестиційну місткість галузі. По-третє, для аграрних підприємств актуальним є вплив земельних відносин, обмеженого доступу до кредитних ресурсів, нестабільності цін на аграрну продукцію та коливань світових ринків.

Важливим чинником формування ефективності інвестицій є інноваційна складова. В аграрному секторі інновації пов'язані з впровадженням сучасної техніки, високопродуктивного насіннєвого матеріалу, систем точного землеробства, цифрових технологій (GPS-моніторинг, GIS-системи, дрони, автоматизація польових процесів), елементів смарт-фермерства, енергозберігаючих рішень та біоекономічних технологій. Використання таких рішень сприяє зростанню продуктивності, раціональному використанню ресурсів, підвищенню урожайності та зниженню виробничих витрат, що напряду впливає на результативність інвестицій.

Організаційно-управлінські аспекти також відіграють важливу роль. Рівень кваліфікації менеджменту, ефективність внутрішнього контролю, стратегічне планування, наявність інвестиційної стратегії та моделі управління ризиками визначають здатність підприємства забезпечувати високу інвестиційну віддачу. Водночас роль державної підтримки, функціонування аграрних фондів, податкових стимулів, страхування ризиків і програми ЄС та міжнародних фінансових організацій створюють інституційну базу для підвищення інвестиційної активності в аграрному секторі.

Отже, теоретичні засади формування ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємствах поєднують економічні, фінансові,

технологічні та управлінські підходи й враховують галузеві особливості та зовнішні умови функціонування ринку. Комплексне управління інвестиційними процесами, засноване на стратегічному аналізі, оцінці ризиків, фінансовому моделюванні та інноваційних рішеннях, забезпечує зростання конкурентоспроможності аграрних підприємств і стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Таблиця 1.1 Фактори формування ефективності інвестицій

Фактори впливу	Сутність впливу	Очікуваний результат
Економічні	Рівень прибутковості, собівартість виробництва, ціни на ресурси та продукцію, доступ до інвестиційного капіталу.	Зростання ефективності використання ресурсів і прибутковості підприємства.
Фінансові	Доступ до кредитів, державних і міжнародних програм фінансування, ефективність використання власного капіталу.	Підвищення фінансової стійкості та платоспроможності аграрного бізнесу.
Технологічні	Рівень технічного оснащення, впровадження точного землеробства, цифрових технологій, автоматизації виробництва.	Підвищення продуктивності, якості продукції, зниження витрат.
Організаційно-управлінські	Ефективність управлінських рішень, структура менеджменту, стратегічне планування.	Покращення управління капіталом, ефективний розподіл інвестиційних потоків.
Інноваційні	Використання нових технологій, енергозбереження, біоекономічні рішення, інновації у переробці та логістиці.	Підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу підприємства.

Фактори впливу	Сутність впливу	Очікуваний результат
Інституційно-правові	Наявність нормативної бази, державна підтримка, стабільність правового середовища, податкова політика.	Формування сприятливого інвестиційного клімату та зниження ризиків.
Зовнішньоекономічні	Кон'юнктура світових ринків, умови експорту, інтеграція у міжнародні програми, валютні коливання.	Розширення ринків збуту, підвищення експортного потенціалу, стабілізація доходів.

У таблиці 1.1 наведено основні фактори, що формують ефективність інвестицій у сільськогосподарських підприємствах, а також розкрито їх зміст та очікувані результати впливу. Представлена систематизація свідчить, що ефективність інвестицій має багатофакторний характер і залежить як від внутрішніх можливостей підприємства, так і від зовнішнього середовища його функціонування.

Найсуттєвіше на результативність інвестицій впливають економічні та фінансові фактори, оскільки вони визначають базові умови прибутковості, рівень рентабельності виробництва, доступ до джерел фінансування та загальну інвестиційну привабливість підприємства. Висока вартість ресурсів, обмежений доступ до кредитів, нестабільність цін на аграрну продукцію є чинниками, що стримують інвестиційну активність, тоді як стабільна фінансова політика, ефективне управління капіталом і наявність державних чи міжнародних програм підтримки сприяють її посиленню [20].

Технологічні фактори відіграють ключову роль у формуванні ефективності інвестицій у сучасних умовах цифровізації аграрного виробництва. Впровадження точного землеробства, автоматизації, GPS-моніторингу, інтелектуальних систем управління технікою та енергозберігаючих технологій дає змогу значно знизити витрати, підвищити врожайність і забезпечити стабільність фінансових результатів.

Не менш важливими є організаційно-управлінські фактори, які охоплюють систему менеджменту, стратегічне планування, якість

управлінських рішень, контроль і моніторинг. Ефективна структура управління сприяє оптимізації використання капіталу, скороченню фінансових ризиків і підвищенню інвестиційної віддачі. Поряд із цим інноваційні фактори забезпечують модернізацію виробничих процесів, розвиток біоекономічних і ресурсозберігаючих технологій, що дає змогу досягти конкурентних переваг на ринку.

Вагоме значення мають інституційно-правові умови, зокрема стабільність законодавства, прозорість податкової системи, наявність державних гарантій та ефективних механізмів підтримки аграрного виробництва. Вони формують інвестиційний клімат, від якого залежить готовність інвесторів вкладати кошти у сільське господарство. Водночас зовнішньоекономічні фактори визначають перспективи експорту, доступ до нових ринків збуту, інтеграцію у міжнародні програми та вплив валютних коливань, що безпосередньо впливає на обсяг і рентабельність інвестицій.

Таким чином, комплексний вплив перелічених факторів визначає рівень ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємствах. Їх взаємодія забезпечує формування сприятливого середовища для залучення капіталу, підвищення продуктивності виробництва та стійкого економічного розвитку аграрного сектору. Для досягнення максимального ефекту необхідно збалансовано розвивати всі групи чинників, особливо зосереджуючись на інноваційно-технологічній модернізації, фінансовій стабільності та вдосконаленні управлінських механізмів

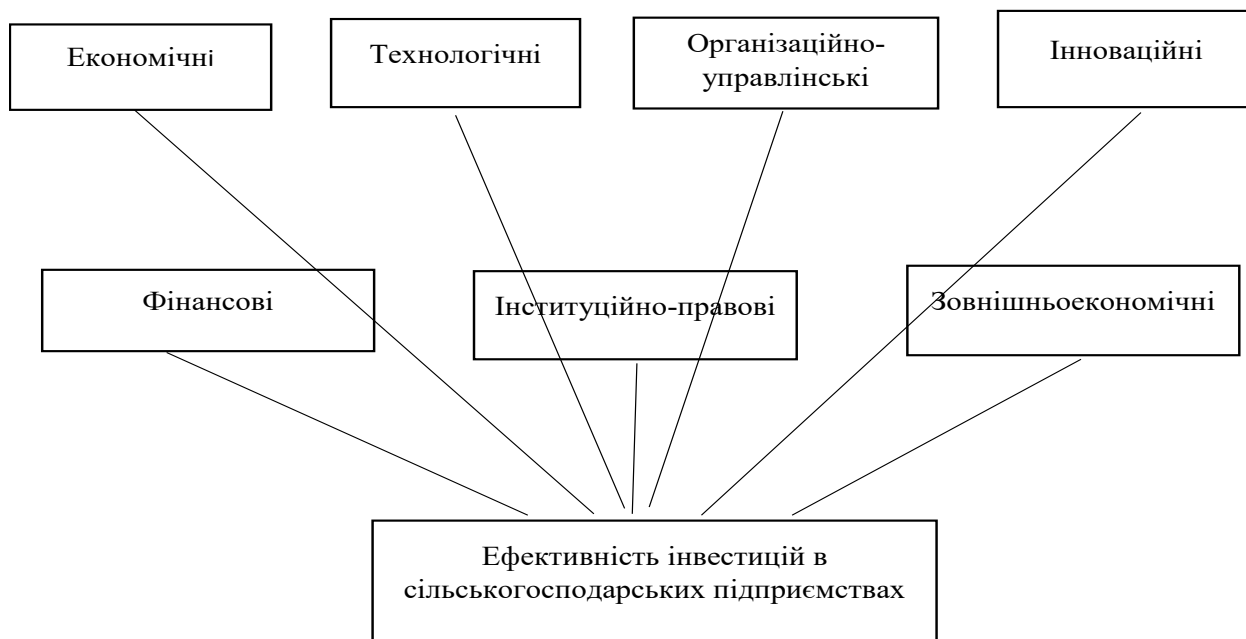

Рис. 1.1 Фактори формування ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємствах

Джерело: розроблено автором на основі [13]

Схема показує взаємозв'язок між основними групами факторів і центральним результатом - ефективністю інвестицій. Кожен із факторів (економічні, фінансові, технологічні, організаційно-управлінські, інноваційні, інституційно-правові, зовнішньоекономічні) безпосередньо впливає на кінцевий результат через формування сприятливих умов для підвищення продуктивності, рентабельності, стабільності та інвестиційної привабливості підприємств.

Українські економісти у своїх працях детально аналізували вплив цих чинників. Зокрема, С. В. Васильєв і Н. М. Іванченко вказують на необхідність покращення інвестиційної привабливості сільського господарства шляхом стабілізації економічної ситуації, розвитку ринків збуту та вдосконалення податкової політики. Н. О. Козяр досліджувала категорію «інвестиційна привабливість» аграрної сфери, підкресливши, що вона залежить від багатьох складових - від природно-ресурсного потенціалу

до якості управління на місцях. Загалом, максимальна віддача від інвестицій у сільське господарство досягається тоді, коли усуваються стримуючі фактори і створюються сприятливі умови для підприємців-інвесторів - доступний капітал, справедливі правила, сучасна інфраструктура та прогнозований ринок [13].

Розвиток інвестиційної діяльності в аграрному секторі є одним із ключових шляхів підвищення економічної спроможності держави. Інвестиції виступають каталізатором позитивних змін - вони забезпечують притік технологій, створення нових можливостей для сільськогосподарських виробників і посилюють здатність галузі протистояти викликам. Ефективна реалізація інвестиційних проєктів вимагає врахування комплексу чинників (фінансових, організаційних, правових, ринкових) та формування сприятливого інвестиційного клімату. Тільки за таких умов вкладений капітал принесе очікуваний результат у вигляді динамічного розвитку сільського господарства, що, у свою чергу, позитивно вплине на економіку країни в цілому та добробут населення.

У науковій літературі інвестиції класифікуються за різними критеріями, що дозволяє комплексно оцінювати їхню роль у розвитку підприємств і галузей. Нижче наведено систематизовану класифікацію видів інвестицій із розгорнутими характеристиками:

1. За об'єктами вкладення капіталу:

1) Реальні інвестиції - це інвестиції, спрямовані на створення або оновлення матеріальних активів: техніки, обладнання, будівель, інфраструктурних об'єктів, виробничих потужностей. У аграрному секторі це придбання сільськогосподарської техніки, будівництво ферм, елеваторів, млинів, реконструкція тваринницьких комплексів тощо. Реальні інвестиції безпосередньо формують виробничий потенціал і впливають на продуктивність.

2) Фінансові інвестиції - це вкладення коштів у фінансові інструменти – акції, облігації, корпоративні права, банківські депозити.

У агросекторі фінансові інвестиції можуть використовуватися для залучення капіталу через фондовий ринок або через банківський сектор.

3) Інтелектуальні (нематеріальні) інвестиції - передбачають вкладення у нематеріальні активи: ноу-хау, патенти, ліцензії, ІТ-рішення, інноваційні технології, навчання персоналу, дослідно-конструкторські роботи. У сільському господарстві це інвестиції в селекцію, цифрові технології (GPS-моніторинг, дрони, точне землеробство), інноваційні системи поливу тощо.

2. За формою власності капіталу:

1) Державні інвестиції - фінансування, що здійснюється державою або державними підприємствами. В аграрному секторі це може бути підтримка фермерів, будівництво меліоративних систем, компенсація відсоткових ставок.

2) Приватні інвестиції - кошти фізичних та юридичних осіб, спрямовані в економічні проєкти. У сільському господарстві це інвестиції агрохолдингів, фермерів, приватних інвесторів.

3) Іноземні інвестиції - прямі або портфельні вкладення іноземних компаній чи фондів. Їхня роль особливо важлива для модернізації агропромислового комплексу України.

4) Спільні інвестиції - комбінування капіталу декількох сторін – держави, бізнесу, іноземних інвесторів, громад.

3. За строками інвестування:

1) Короткострокові - термін дії – до 1 року. Частіше пов'язані з оборотним капіталом (закупівля насіння, добрив, матеріалів).

2) Середньострокові 1–3 роки. Характерні для модернізації обладнання, впровадження невеликих технологічних проєктів.

3) Довгострокові - понад 3 роки. Стосуються масштабних інвестицій: будівництво елеваторів, переробних заводів, розвиток садівництва, тваринництва.

4. За характером участі інвестора:

1) Прямі інвестиції – коли інвестор безпосередньо бере участь у виборі проєкту, управлінні та контролі. В аграрному секторі: будівництво агрооб'єктів, створення спільних підприємств.

2) Портфельні інвестиції - купівля цінних паперів без активного управління підприємством. Менш поширені у сільському господарстві України.

5. За рівнем ризику:

1) Безризикові - кладення у державні цінні папери, депозити.

2) Помірноризикові - більшість інвестицій у модернізацію виробництва, техніку.

3) Високоризикові - інноваційні проєкти, стартапи, інвестиції в проєкти з невизначеним ринком або новими технологіями.

6. За напрямом інвестування:

1) Виробничі інвестиції - прямовані на підвищення виробничої потужності підприємств. У агросекторі: техніка, обладнання, технології.

2) Соціальні інвестиції - інвестиції у розвиток персоналу, соціальну інфраструктуру, умови праці.

3) Екологічні інвестиції - інвестування у природоохоронні технології, органічне виробництво, енергозбереження.

Інвестиції класифікуються за численними ознаками, що дозволяє системно оцінити їх вплив на діяльність аграрних підприємств. Найважливішими для аграрного сектору є реальні, інтелектуальні та довгострокові інвестиції, оскільки саме вони забезпечують технічне оновлення, розширення виробництва та підвищення конкурентоспроможності. Разом із цим аграрні підприємства активно використовують приватні, державні, а подекуди й іноземні інвестиції, що формує багатоканальну систему фінансування розвитку галузі [10].

1.3.Методичні підходи до визначення ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств

Оцінка ефективності інвестицій є ключовим елементом інвестиційного аналізу, що дає змогу визначити доцільність, прибутковість і ризиковість реалізації інвестиційних проєктів у сільському господарстві. Вона ґрунтується на системі фінансово-економічних показників, що характеризують співвідношення між витратами та результатами інвестування, а також відображають часову вартість грошей і ризики зовнішнього середовища.

Метою оцінки є визначення рівня ефективності вкладеного капіталу, порівняння альтернативних варіантів проєктів і обґрунтування інвестиційних рішень.

1. Динамічні методи оцінки ефективності інвестицій. Ці методи базуються на врахуванні фактора часу, тобто дисконтуванні грошових потоків, що дозволяє оцінити майбутні доходи з урахуванням їх реальної вартості на момент прийняття рішення.

а) Чистий приведений дохід (NPV — Net Present Value) Є основним критерієм прийняття інвестиційних рішень.

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - IC$$

де CF_t — грошові потоки в період t ;

r — ставка дисконту;

IC — початкові інвестиційні витрати.

Якщо $NPV > 0$, інвестиції вважаються економічно доцільними.

Позитивне значення показує перевищення поточної вартості доходів над витратами.

б) Внутрішня норма рентабельності (IRR — Internal Rate of Return). Це така ставка дисконту, за якої NPV дорівнює нулю. Вона показує максимальну допустиму вартість капіталу, за якої інвестиційний проєкт залишається прибутковим.

Якщо IRR перевищує вартість капіталу підприємства або середню банківську ставку, проєкт є ефективним.

в) Індекс рентабельності інвестицій (PI — Profitability Index). Визначається співвідношенням між поточною вартістю майбутніх грошових надходжень і початковими інвестиціями:

$$PI = \frac{\sum_{t=1}^n CF_t / (1 + r)^t}{IC}$$

Якщо $PI > 1$, інвестиційний проєкт забезпечує позитивну дохідність.

г) Дисконтований період окупності (DPP — Discounted Payback Period) Показує, за скільки років дисконтовані доходи повністю покривають початкові інвестиційні витрати. Менший строк окупності свідчить про менший ризик і вищу ліквідність проєкту.

2. Статичні методи оцінки. Ці методи не враховують часову вартість грошей, але широко застосовуються в оперативному інвестиційному аналізі.

а) Період окупності (PP — Payback Period). Визначається тривалістю часу, необхідною для повернення вкладених коштів. Простота розрахунку робить цей показник зручним для попереднього аналізу інвестицій, однак він не враховує прибутки після моменту окупності.

б) Рентабельність інвестицій (ROI — Return on Investment). Відображає рівень прибутковості вкладеного капіталу:

$$ROI = (\text{Чистий прибуток} / \text{Інвестиції}) \times 100\%$$

Дає змогу оцінити загальну ефективність використання інвестиційних ресурсів за певний період.

в) Коефіцієнт ефективності капітальних вкладень (E) Розраховується як відношення річного прибутку до середньорічних капітальних вкладень. Цей показник використовується для визначення рівня віддачі інвестицій у короткостроковому періоді.

3. Комплексний підхід до оцінки ефективності. Оскільки сільське господарство характеризується високим рівнем ризику та залежністю від природно-кліматичних факторів, доцільно використовувати комбіновану методику оцінки, яка враховує:

- економічні показники (прибутковість, рентабельність, окупність);
- соціальні результати (зайнятість, розвиток територій, екологічні ефекти);
- інноваційні результати (рівень технологічного оновлення, продуктивність праці);
- ризикові фактори (нестабільність ринку, коливання цін, кредитні умови).

Для підвищення достовірності результатів оцінки рекомендується застосовувати моделювання сценаріїв («оптимістичний», «реалістичний» і «песимістичний» варіанти), а також методи чутливого аналізу (sensitivity analysis), що дають змогу оцінити, як зміна окремих параметрів (ціни, обсягів, ставки дисконту) впливає на загальну ефективність інвестицій [6].

Методи оцінки ефективності інвестицій забезпечують наукове обґрунтування управлінських рішень у сфері інвестування. Для сільськогосподарських підприємств особливо важливим є використання динамічних методів (NPV, IRR, PI, DPP), які враховують часову вартість грошей, поєднаних із комплексним економічним аналізом та врахуванням галузевої специфіки. Раціональне поєднання кількісних і якісних методів дає змогу отримати об'єктивну оцінку результативності інвестицій, мінімізувати ризики та забезпечити сталий розвиток аграрного підприємства.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

2.1. Сучасні умови та напрями інвестиційної діяльності

сільськогосподарських підприємств

Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств України відіграє ключову роль у забезпеченні модернізації виробництва, підвищенні продуктивності, конкурентоспроможності та формуванні довгострокової стійкості галузі. В сучасних умовах аграрний сектор потребує значних вкладень у технічне оновлення, інноваційні технології, розвиток інфраструктури, логістики та переробки. Аналіз інвестиційної активності підприємств дозволяє оцінити динаміку капітальних вкладень, структуру джерел фінансування, пріоритетні напрями інвестування та основні проблеми, що стримують розвиток аграрного сектору України.

Попри це, аграрний сектор залишається одним із найбільш інвестиційно активних у структурі національної економіки, зокрема завдяки експортній спрямованості та високому потенціалу земельних ресурсів [9].

З рисунка 2.1 видно, що динаміка капітальних інвестицій у 2020–2024 роках демонструє змінні тенденції, що відображають як економічні цикли, так і зовнішні шоки, які впливали на інвестиційну активність у країні протягом аналізованого періоду.

У 2020 році обсяг капітальних інвестицій становив 58 млрд грн. Цей рівень можна оцінити як помірний, з огляду на вплив пандемії COVID-19, що спричинила невизначеність у бізнес-середовищі та знизила готовність підприємств до активного інвестування. Попри це, інвестиційна діяльність зберегла відносну стабільність завдяки підтримці державних програм та адаптації бізнесу до нових умов.

Рис. 2.1 Динаміка капітальних інвестицій у АПК України 2020-2024

рр.

Джерело: створено автором на основі [35]

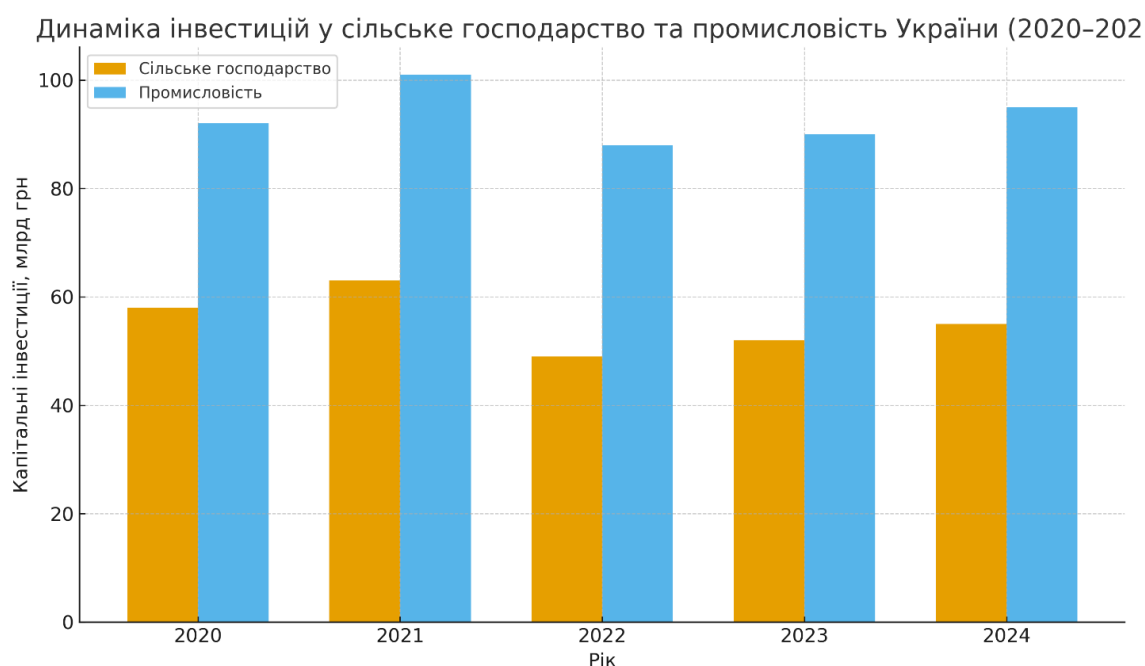

Рис. 2.2 Динаміка капітальних інвестицій у сільське господарство та промисловість України, 2020-2024 рр.

Джерело: створено автором на основі [35]

У 2021 році спостерігалось зростання капітальних інвестицій до 63 млрд грн. Збільшення інвестиційних вкладень у цей період пов'язане з

відновленням економічної активності після карантинних обмежень, покращенням ділових очікувань та активізацією виробничих процесів. Підприємства відновили відкладені у 2020 році інвестиційні проекти, що сприяло переходу до висхідної динаміки.

Ситуація різко змінилася у 2022 році, коли капітальні інвестиції скоротилися до 49 млрд грн. Причиною такого падіння став початок повномасштабної війни, що спричинило істотне звуження інвестиційної активності, призупинення великої кількості проектів, зростання ризиків та перерозподіл фінансових ресурсів на потреби виживання бізнесу. Зовнішні та внутрішні інвестори утримувалися від капіталомістких вкладень через надзвичайно високий рівень невизначеності.

У 2023 році відбулося часткове відновлення інвестиційної активності: обсяг капітальних інвестицій зріс до 52 млрд грн. Хоча цей показник досі не досяг рівня докризового 2021 року, його зростання свідчить про адаптацію економіки до воєнних умов, поступове відновлення бізнес-процесів, а також активізацію інвестицій у критично важливі галузі, зокрема аграрну, логістичну та енергетичну інфраструктуру.

У 2024 році капітальні інвестиції досягли 55 млрд грн, продовживши тренд помірнього зростання. Це свідчить про підвищення довіри інвесторів та готовність підприємств вкладати кошти у відновлення й розвиток виробничих потужностей. Зростанню також сприяли державні програми підтримки бізнесу, залучення міжнародної допомоги, а також перехід до стратегії відбудови критичної інфраструктури.

Узагальнюючи, можна зазначити, що динаміка капітальних інвестицій у 2020-2024 роках характеризується нестабільністю під впливом зовнішніх криз, але водночас демонструє поступове відновлення у 2023-2024 роках. Інвестиційна активність корелює з економічною ситуацією, рівнем ризиків та доступністю фінансових ресурсів, а її відновлення є позитивним сигналом щодо стабілізації та майбутніх перспектив економічного зростання.

Рисунок 2.2 показує, що у 2020-2021 роках обидва сектори - сільське господарство та промисловість - демонстрували зростання інвестиційної активності. Збільшення обсягів капітальних інвестицій у ці роки було зумовлене сприятливою ринковою кон'юнктурою, відновленням економіки після пандемії та реалізацією програм підтримки бізнесу. Пік інвестицій припав на 2021 рік: сільське господарство залучило понад 63 млрд грн, промисловість - близько 101 млрд грн. У 2022 році спостерігається різкий інвестиційний спад, спричинений повномасштабною війною. Сільськогосподарські інвестиції знизилися майже на чверть, а промислові - до рівня близько 88 млрд грн. Основними причинами стали руйнування інфраструктури, логістичні труднощі, високі ризики діяльності та скорочення доступу до фінансових ресурсів. У 2023-2024 роках відбувається поступове відновлення інвестиційної активності. Сільське господарство демонструє стабільне зростання завдяки розвитку післязбиральної інфраструктури, цифровізації та енергетичній автономізації. Промисловість також нарощує інвестиції, що пов'язано з модернізацією релокованих підприємств та зростанням попиту на оборонну і переробну продукцію.

Загалом динаміка 2020-2024 рр. відображає високу чутливість економіки України до зовнішніх шоків, але також підтверджує її здатність до адаптації та поступового відновлення після кризових явищ

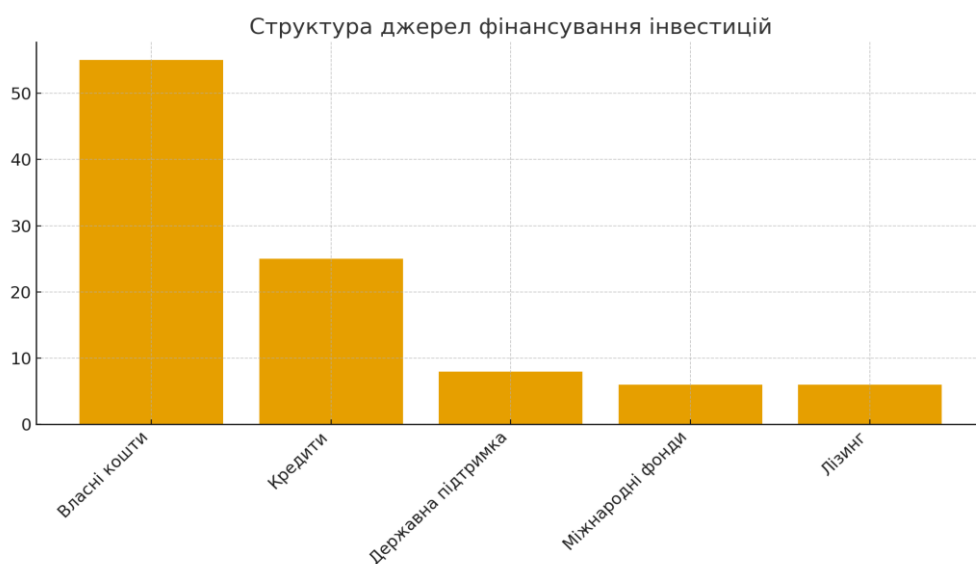

Рис. 2.3 Джерела фінансування інвестиційної діяльності

Фінансування капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств здійснюється за рахунок кількох джерел: власних коштів господарств, залучених (позикових) коштів у вигляді банківських кредитів та позик, бюджетних асигнувань (державного або місцевих бюджетів), а також коштів іноземних інвесторів, грантів, фондів тощо. Структура джерел фінансування аграрних інвестицій в останні роки значно змінилася, причому спостерігається чітка тенденція до зростання ролі власних коштів підприємств і відповідного скорочення частки зовнішніх запозичень.

За статистичними даними, у довоєнному 2021 р. частка власних коштів агропідприємств у фінансуванні їхніх інвестицій становила близько 90,8%. Банківські кредити та інші позики забезпечували лише близько 6,6% усіх інвестицій у сільське господарство. Частка бюджетних коштів була майже мізерною – менше 1% (близько 0,2% у 2021 р. за даними Держстату). Така структура відображала традиційну для України ситуацію: аграрний сектор переважно інвестував за рахунок реінвестування власних прибутків, оскільки доступ до кредитних ресурсів був обмежений (через високі відсоткові ставки та банківські ризики), а державна підтримка інвестицій носила точковий характер (окремі програми компенсації вартості техніки тощо).

Впродовж воєнного періоду залежність від власних коштів ще більше посилилася. Обсяги банківського кредитування агросектору різко скоротилися: з 4,31 млрд грн у 2021 р. (що було близько 6,6% від інвестиційних витрат) до лише 1,42 млрд грн у 2023 р. (лише 4,5% від загального фінансування). Відповідно, частка власних ресурсів у структурі джерел зросла з 90,8% (2021) до 95,45% (2023). Тобто нині аграрії фактично інвестують «із власної кишені» майже все – понад 95 копійок з кожної гривні капінвестицій. Частка кредитів і позик знизилася до історичного мінімуму (близько 4–5%). На теперішній час понад 95,4% усіх інвестицій в агросекторі здійснюється за рахунок власних коштів підприємств, а лише 4,6% – за рахунок банківських кредитів; частка держави практично відсутня.

Підсумовуючи, структура фінансування аграрних інвестицій на 2023-2024 рр. виглядає наступним чином: власні кошти підприємств - понад 90-95%, банківські кредити та позики - менше 5-8%, державний бюджет - менш як 1%, інші джерела (донорські гранти, кошти населення, ПП) - близько 1-2%. Війна лише підсилила давню тенденцію до домінування самоінвестування. У 2023 р. понад 90,8% усіх інвестицій агросектору здійснено за рахунок власних ресурсів господарств, 8,5% – за рахунок кредитних коштів, частка держави мізерна - 0,4%. Для покращення ситуації потрібні зусилля держави і фінансового сектора, спрямовані на розширення доступу аграріїв до позикового капіталу (кредитних програм, інвестиційних фондів), інакше темпи технічного переозброєння залишатимуться недостатніми.

Напрями інвестування сільськогосподарських підприємств України показано в таблиці 2.1. Наведена таблиця 2.1 узагальнює основні стратегічні напрями інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств та демонструє їхній практичний зміст і очікувані результати. Для кожного напрямку окреслено конкретні об'єкти вкладень – від оновлення машинно-тракторного парку, впровадження точного землеробства й розвитку післязбиральної інфраструктури до інвестицій у зрошення, переробку продукції, енергоефективність, відновлення земель та підвищення кадрового потенціалу. Очікуваний ефект від таких інвестицій проявляється у підвищенні продуктивності та урожайності, зниженні собівартості та енергозатрат, мінімізації виробничих ризиків, формуванні доданої вартості й розширенні ринків збуту. Окремо акцентовано на інвестиціях у безпеку (розмінування, рекультивація) та людський капітал, що забезпечує стійкість і довгострокову конкурентоспроможність аграрного підприємства в умовах воєнних та поствоєнних викликів.

Таблиця 2.1 Основні напрями інвестування сільськогосподарських підприємств України та їх очікуваний ефект

Напрямок інвестування	Конкретні об'єкти інвестицій	Очікуваний ефект для підприємства
Модернізація техніки та МТП	Трактори, комбайни, сівалки, обприскувачі, навантажувачі	Підвищення продуктивності; зменшення витрат пального; зниження витрат на ремонт; стабільність технологічних операцій
Точне землеробство та цифровізація	GPS-навігація, дрони, сенсори, системи контролю внесення, агроплатформи	Оптимізація використання ресурсів; зниження собівартості; мінімізація людського фактору; підвищення урожайності
Післязбиральна інфраструктура	Сушарки, зерноочисні комплекси, склади, міні-елеватори	Можливість тривалого зберігання; зменшення втрат; підвищення якості продукції; доступність експорту
Зрошення та меліорація	Крапельні та дощувальні системи, насосні станції, канали	Стабільність виробництва; зростання урожайності у 1,5–2,5 рази; підвищення рентабельності культур
Розвиток тваринництва	Реконструкція ферм, доїльні зали, генетичне оновлення, біогазові установки	Зростання продуктивності; зниження собівартості; отримання додаткових джерел енергії (біогаз)
Переробка сільськогосподарської продукції	Млини, олійниці, комбікормові лінії, сортувальні лінії	Формування доданої вартості; зниження логістичних витрат; вихід на нові ринки збуту
Енергоефективність та автономність	Генератори, акумулятори, теплогенератори	Зменшення витрат на енергію; безперебійність виробництва; енергетична стійкість
Відновлення земель та розмінування	Агрохімічні дослідження, рекультивація, розмінування	Повернення земель у виробництво; підвищення безпеки; збереження родючості ґрунту

Напрямок інвестування	Конкретні об'єкти інвестицій	Очікуваний ефект для підприємства
Розвиток кадрового потенціалу	Освітні програми, тренінги, навчання цифровим технологіям	Підвищення кваліфікації персоналу; краща якість технологічних операцій; скорочення помилок

Таблиця 2.2. Структура капітальних інвестицій в Україні

Вид економічної діяльності	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.
Сільське, лісове та рибне господарство	11,5	12,3	10,1	9,4	10,2
Промисловість (разом)	28,7	29,4	27,1	25,6	26,3
Добувна промисловість	14,2	14,8	13,7	12,9	13,4
Переробна промисловість	10,1	10,3	9,8	9,1	9,4
Будівництво	6,8	7,1	6,3	6,1	6,3
Торгівля та ремонт	9,4	9,6	8,9	8,4	8,7
Транспорт, складське господарство, поштова логістика	12,1	12,8	10,5	9,7	10,0
Інформація та телекомунікації	3,6	3,9	4,2	4,5	4,9
Фінансова та страхова діяльність	3,1	3,3	3,0	3,1	3,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,4	2,6	2,3	2,1	2,3
Операції з нерухомістю	10,5	9,7	12,8	14,3	12,6
Державне управління, оборона, безпека	2,0	2,1	3,5	5,8	6,5
Освіта, охорона здоров'я та соцпослуги	1,7	1,8	1,9	2,4	2,7

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [35]

Упродовж 2020-2024 рр. структура капітальних інвестицій в Україні зазнала суттєвих трансформацій під впливом пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Вкладення в різні види економічної діяльності змінювалися нерівномірно, що відображало різну стійкість секторів до кризових явищ. Особливе значення у цей період мав аграрний сектор, який залишається однією з ключових складових національної економіки.

Сільське, лісове та рибне господарство у 2020-2024 рр. зберігало відносно стабільну частку інвестицій на рівні 9,4-12,3%. Найвищий показник зафіксовано у 2021 р., коли сприятлива кон'юнктура ринку та оновлення техніки забезпечили зростання до 12,3%. У 2022–2023 рр. частка інвестицій зменшилася через логістичні обмеження, воєнні ризики та складнощі з фінансуванням, однак у 2024 р. відзначається відновлення до 10,2%, що свідчить про адаптаційну здатність галузі та її інвестиційну привабливість навіть у кризових умовах.

На фоні аграрного сектору промисловість традиційно утримувала найбільшу частку інвестицій - 25,6-29,4%. Однак воєнні події зумовили зниження її активності у 2022-2023 рр. Добувна та переробна промисловість також демонстрували спад, натомість часткове відновлення у 2024 р. свідчить про початок стабілізації.

Інші сектори економіки реагували залежно від чутливості до воєнних ризиків:

- транспорт і логістика зазнали істотного падіння через руйнування інфраструктури;
- торгівля втратила інвестиції через зниження споживчого попиту; операції з нерухомістю різко зросли у 2022-2023 рр. через релокацію бізнесу на захід країни;
- держуправління й оборона суттєво наростили інвестиції, що відповідає потребам воєнного часу;
- ІТ-сектор демонстрував стабільне зростання, зумовлене цифровізацією та переходом бізнесу на дистанційні моделі роботи [30].

Таким чином, аграрний сектор, попри зниження у період найбільшої турбулентності, виявився одним із найбільш стійких та адаптивних. Його частка у структурі інвестицій зменшилася менше, ніж у більшості інших галузей, а відновлення у 2024 р. засвідчує його ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, продовольчої безпеки та формуванні валютної виручки країни. Це підтверджує стратегічну значущість сільського господарства як пріоритетного напрямку капіталовкладень у воєнний та повоєнний періоди.

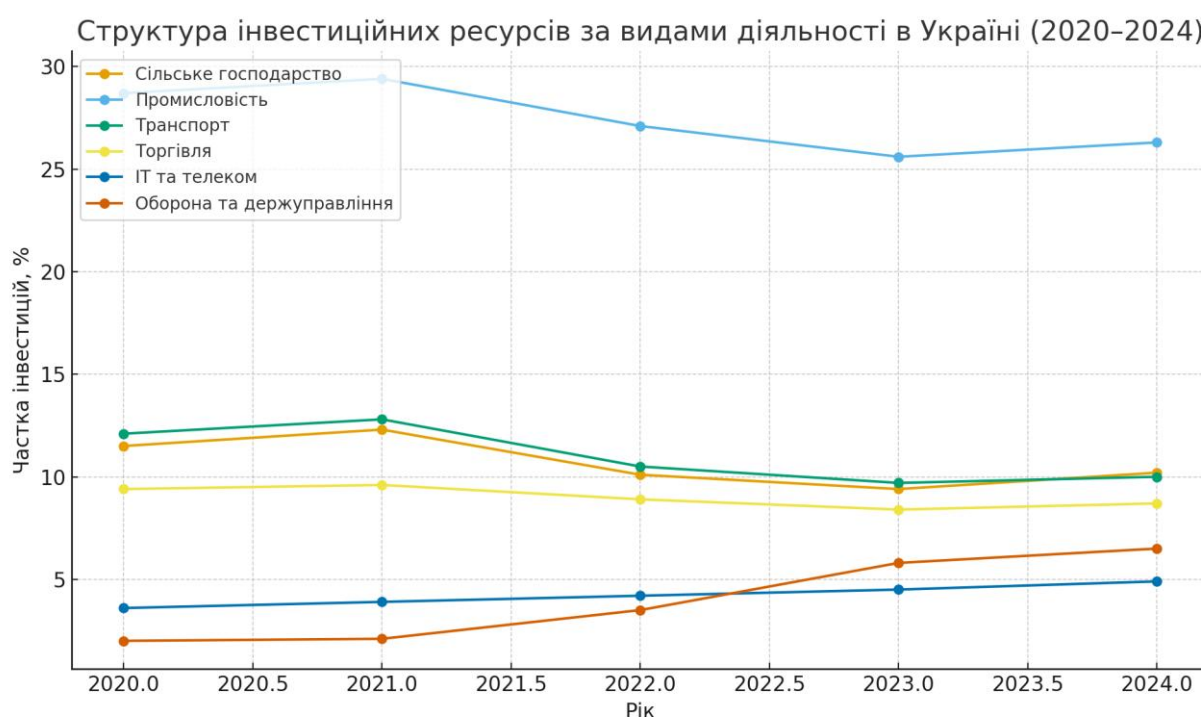

Рис. 2.4 Структура капітальних інвестицій за видами діяльності в Україні

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [35]

Структура залучення інвестиційних ресурсів в Україні у 2020–2024 рр. відображає глибокі трансформаційні процеси, пов'язані з макроекономічною динамікою, змінами логістики, структурними зрушеннями у економіці та впливом воєнних дій. Аналіз тенденцій дозволяє оцінити пріоритети інвесторів, ступінь привабливості окремих галузей та фактори, що визначають інвестиційну активність у країні.

Упродовж п'ятирічного періоду структура інвестицій зазнала суттєвих коливань. Хоча частина галузей зберігає стабільні позиції, деякі демонструють різкі зміни, пов'язані з шоками 2022 року і подальшою адаптацією економіки.

Найбільш стабільними отримувачами інвестицій є:

- промисловість,
- сільське господарство,
- транспорт і логістика,
- торгівля,
- операції з нерухомістю.

Проте після 2022 року спостерігається:

- перерозподіл інвестицій на користь секторів оборони та безпеки,
- зниження інвестицій у традиційні галузі,
- зростання ролі цифрових технологій. [30].

Частка інвестицій у сільське господарство протягом аналізованого періоду коливалася у межах 9,4–12,3%, що свідчить про збереження високої інвестиційної привабливості аграрного сектору.

У 2022–2023 рр. частка інвестицій дещо зменшилася, що пов'язано з:

- втратою частини земель,
- руйнуванням інфраструктури,
- зниженням рентабельності,
- мінами на полях,
- логістичними обмеженнями.

Проте у 2024 році спостерігається відновлення, що свідчить про адаптацію аграрних підприємств до нових логістичних умов (Дунайські порти, залізничні коридори до ЄС)

Промисловість утримує лідерські позиції, залучаючи 25–30% інвестицій. Незважаючи на певне зниження у 2022–2023 роках, галузь лишається об'єктом стратегічних інвестицій завдяки: високій

капіталомісткості виробництва, ролі енергетичного сектору, розвитку переробних підприємств, модернізації машинобудування.

Спад у частці інвестицій у 2022–2023 роках пов’язаний із руйнуванням промислових об’єктів у східних регіонах та релокацією підприємств.

Отже, аналіз структури інвестицій за видами економічної діяльності в Україні у 2020–2024 роках засвідчує, що навіть у складних економічних та безпекових умовах інвестиційна активність залишається відносно стабільною. Попри пандемічні обмеження, логістичні розриви та наслідки повномасштабної війни, більшість секторів продовжували залучати капітал, адаптуючись до нових викликів і формуючи передумови для подальшого відновлення економіки.

Особливої уваги заслуговує аграрний сектор, який демонстрував найвищу стійкість і здатність до швидкої адаптації. Незважаючи на зниження інвестицій у період найбільшої турбулентності, сільське господарство зберегло значну частку у загальному обсязі інвестицій та продовжило оновлення матеріально-технічної бази. Це підкреслює його ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та формуванні валютної виручки країни.

Водночас промисловість та сфера інформаційних технологій залишаються центрами інвестиційного зростання. Промисловий комплекс, попри воєнні ризики, забезпечує значну частку капітальних вкладень, а ІТ-сектор демонструє стабільне й динамічне розширення завдяки цифровізації бізнес-процесів та розвитку дистанційних сервісів. Ці галузі виступають важливими драйверами технологічної модернізації економіки.

Найбільш чутливими до кризових явищ у досліджуваному періоді виявилися транспорт, логістика та торгівля, де інвестиції різко скоротилися через руйнування інфраструктури, зменшення обсягів перевезень та падіння споживчого попиту. Їх відновлення значною мірою залежатиме від темпів відбудови критичної інфраструктури та нормалізації логістичних коридорів.

Суттєве зростання інвестицій у державне управління, оборону та безпеку є закономірною реакцією на сучасні загрози. Розширення цього

напряму відображає пріоритетність зміцнення обороноздатності держави та необхідність модернізації об'єктів критичної інфраструктури.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що структурні зміни інвестицій у 2020–2024 роках свідчать про поступову перебудову економіки України у напрямі цифровізації, інноваційності та підвищення обороноздатності. Економіка адаптується до нових умов, а ключові галузі формують основу для повоєнного відновлення та довгострокового зростання.

Рис. 2.5 Структура інвестиційних ресурсів в Україні у 2024 році

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [35]

Діаграма відображає розподіл інвестиційних ресурсів між основними видами економічної діяльності в Україні у 2024 році. Аналіз структури інвестицій показує як загальні економічні пріоритети держави й бізнесу, так і

вплив зовнішніх факторів, зокрема воєнних подій, логістичних змін, трансформації споживчих ринків та цифровізації.

2.2 Аналіз інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області

Львівщина - переважно рослинницький регіон із домінуванням зернових і зернобобових (пшениця, ячмінь, кукурудза), технічних культур (ріпак), а також кормової групи; тваринництво представлене молочним і м'ясним напрямками, однак частка переробки порівняно невелика. Структура землекористування фрагментована: висока частка малих і середніх господарств та наявність кількох середніх/великих інтегрованих підприємств. Близькість до кордону з ЄС формує логістичні переваги (експортні коридори), але й уразливості (черги на переходах, «вузькі місця» на залізниці).

Інвестиційна діяльність аграрних підприємств Львівської області у 2020-2024 рр. формувалася під впливом поєднання загальноукраїнських тенденцій та специфічних для регіону чинників. До початку повномасштабної війни Львівщина демонструвала стабільне зростання обсягів капіталовкладень у сільське господарство, що було зумовлено як сприятливою ринковою кон'юктурою, так і вигідним географічним положенням області, яка має доступ до європейських логістичних маршрутів. У 2020–2021 рр. підприємства активно вкладали кошти у модернізацію машинно-тракторного парку, оновлення посівної та збиральної техніки, розширення сушильно-очисних комплексів і будівництво складських приміщень. Важливо, що саме на Львівщині ще до війни спостерігався тренд на розвиток локальних елеваторних потужностей, оскільки область є активним виробником та експортером зернових культур.

Зростанню інвестиційної діяльності цього періоду сприяли:

- високі ціни на зерно на міжнародних ринках;
- стабільний попит з боку ЄС;

- доступність кредитних програм, у тому числі державних компенсацій на техніку;
- близькість до кордону, що робило експорт більш передбачуваним та менш ризиковим порівняно з центральними та південними регіонами.

Початок повномасштабного вторгнення у 2022 році став переломним моментом також і для Львівщини. Хоча область не зазнала прямих бойових дій, інвестиційний клімат різко погіршився через невизначеність, розрив логістичних ланцюгів, подорожчання пального, добрив і матеріалів. Унаслідок цього значна кількість агропідприємств області призупинили або відтермінували масштабні інвестиційні проєкти, особливо ті, що стосувалися будівництва великих інфраструктурних об'єктів та імпорту техніки.

Підприємства Львівщини змістили пріоритети з довгострокових капіталомістких проєктів на операційну підтримку та швидкоокупні рішення. Основні вкладення у цей період здійснювалися у:

- ремонт техніки та підтримку потужностей у робочому стані;
- забезпечення господарств генераторами та альтернативними джерелами енергії;
- мінімізацію витрат, оптимізацію ресурсів;
- придбання фіксованих активів малої вартості (мобільні зернотоки, сушильні модулі).

З огляду на зниження доступу до кредитів і високі ризики, більшість аграріїв області інвестували переважно власні кошти, обмежуючи інвестиційну активність до критично необхідного рівня. У 2023–2024 рр. аграрний сектор Львівщини продемонстрував здатність до оперативної адаптації та відновлення інвестиційної активності. Географічне положення області біля кордону з ЄС стало ключовим чинником для її швидшої стабілізації порівняно з іншими регіонами. Саме підприємства Львівщини одними з перших переналаштували експортні маршрути через сухопутні переходи, що посилює потребу у розвитку післязбиральної інфраструктури.

У ці роки зросли інвестиції у:

- сушарки, зерноочисні комплекси, склади, зокрема мобільні модулі;
- малі міні-елеватори та зернотоки, які дозволяють зберігати врожай поблизу виробництва;
- логістичні рішення місцевого масштабу, включаючи перевантажувальні майданчики біля кордону;
- енергоефективність (сонячні електростанції, теплогенератори, акумуляторні системи);
- цифрові технології та точне землеробство (агроплатформи, датчики, GPS/RTK, дрони).

Оновлення техніки здійснюється здебільшого через лізингові програми, які зменшують фінансове навантаження і дозволяють поступово омолоджувати машинно-тракторний парк навіть за умов воєнних обмежень.

Капітальні інвестиції підприємств та організацій Львівської області у 2024 році становили 47,5 млрд.грн. Частка області у загальнодержавному обсязі капітальних інвестицій у 2024 році склала 6,4%. За цим показником Львівщина займає четверте місце серед регіонів України після м.Києва, Дніпропетровської та Київської областей.

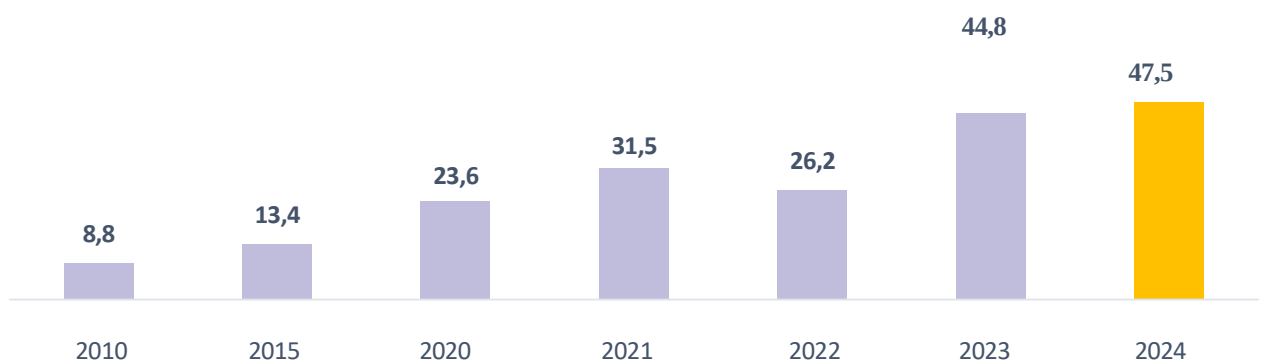

Рис. 2.6 Динаміка капітальних інвестицій Львівської області,

млрд.грн

Джерело: складено автором за даними [27]

Рисунок 2.6 показує, що у 2020–2021 роках інвестиції зростали, що свідчило про активізацію модернізації матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. Збільшення вкладень у ці роки пов'язане з відновленням економічної активності після пандемічних обмежень, покращенням цінової кон'юнктури на аграрну продукцію та зростанням рентабельності основних культур. Особливо активно оновлювався машинно-тракторний парк, підвищувалася увага до післязбиральної інфраструктури та енергозберігаючих технологій.

У 2022 році спостерігається різке зниження інвестиційної активності. Це стало прямим наслідком повномасштабного вторгнення, що спричинило невизначеність на ринку, проблеми з логістикою, зростання собівартості виробництва та ризики, пов'язані з експортом продукції. Підприємства зосередилися переважно на збереженні операційної діяльності, що призвело до згортання або відтермінування інвестиційних проєктів.

У 2023 році відбувається часткове відновлення інвестицій, що вказує на адаптацію аграрних підприємств Львівщини до нових умов. У цей період вони почали активніше інвестувати у підвищення стійкості виробництва - модернізацію зберігання, сушіння, цифровізацію та енергетичну автономність. Також певну підтримку забезпечили державні програми здешевлення кредитів і часткової компенсації вартості техніки.

У 2024 році інвестиційна активність продовжила зростати, що свідчить про стабілізацію ситуації та поступове повернення довіри до капітальних вкладень у агросектор. Зростання інвестицій у цей період пов'язане з переходом підприємств до більш стратегічного планування, розширенням переробки, оновленням техніки та зростанням ролі точного землеробства. Окремо відзначається зростання інтересу до енергетичних рішень (СЕС, генератори, біогаз), що дозволяє зменшити виробничі витрати та знизити ризики простоїв.

Загалом наведений графік демонструє, що, попри значні виклики, аграрні підприємства Львівської області зберегли інвестиційну активність та

зможли адаптувати інвестиційну модель до умов підвищеної нестабільності.

Ключовими тенденціями періоду 2020-2024 років є:

- орієнтація на проекти з коротким строком окупності;
- пріоритет інфраструктурних та енергоефективних рішень;
- активний розвиток цифрових технологій;
- прагнення до зниження залежності від зовнішньої логістики.

Таким чином, динаміка інвестицій свідчить про послідовне зміцнення сільськогосподарських підприємств Львівщини та формування більш стійкої, технологічної та конкурентної моделі агровиробництва.

Таблиця 2.3 Капітальні інвестиції за видами активів Львівської області у 2024 році

Види активів	Обсяг інвестицій, млн. грн	У % до загального обсягу
Усього	47503,6	100,0
інвестиції у матеріальні активи	46576,6	98,0
житлові будинки	4997,4	10,5
нежитлові будівлі	8563,6	18,0
інженерні споруди	7590,4	16,0
машини, обладнання та інвентар	15874,8	33,4
транспортні засоби	6188,4	13,0
земля	146,4	0,3
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	124,1	0,3
інші матеріальні активи	3091,5	6,5
інвестиції у нематеріальні активи	927,0	2,0

Джерело: складено автором за даними [27]

З таблиці 2.3 бачимо, що основну частку капітальних інвестицій становили інвестиції у матеріальні активи (98,0%). Зокрема у житлові

будинки спрямовано 10,5% усіх інвестицій, нежитлові будівлі - 18,0%, інженерні споруди - 16,0%. На придбання машин, обладнання, інвентарю та транспортних засобів витрачено 46,4% усіх вкладень. У нематеріальні активи направлено 2,0% капітальних інвестицій.

Найбільші обсяги капітальних інвестицій у 2024 році освоїли промислові підприємства - 15,5 млрд.грн, або 32,6% від загального обсягу. За видами промислової діяльності значні обсяги інвестицій освоєно підприємствами з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (3634,2 млн.грн), з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (3727,8 млн.грн), машинобудування (1578,3 млн.грн), а також з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (1254,2 млн.грн).

Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (%)

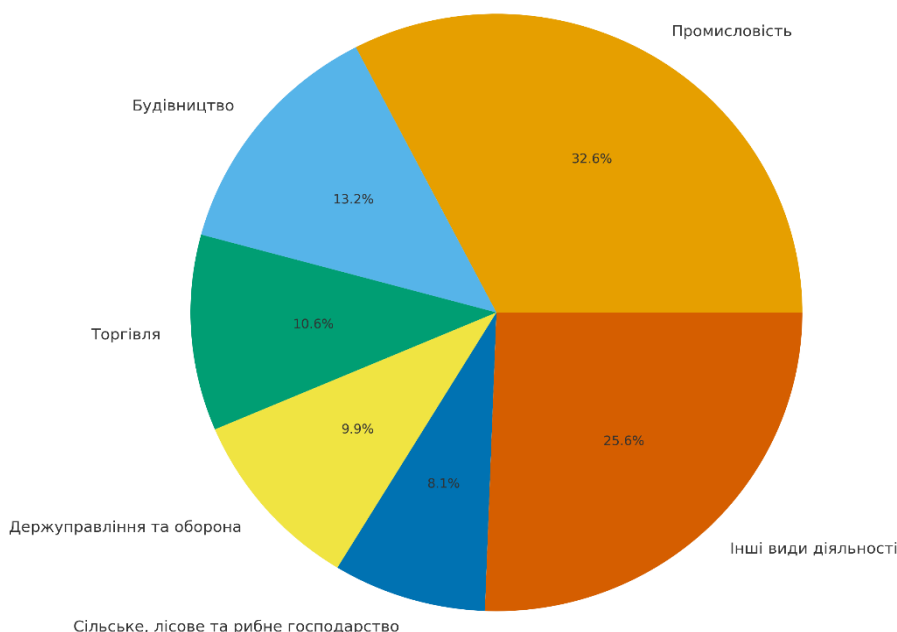

Рис. 2.7 Структура капітальних інвестицій за основними видами економічної діяльності Львівської області у відсотках до підсумку, 2024 р.

Джерело: складено автором за даними [27]

З рисунку 2.7 бачимо, що структура капітальних інвестицій демонструє пріоритети економічного розвитку та інвестування в Україні у досліджуваному періоді. Розподіл часток між секторами показує, які галузі мають найбільший попит на оновлення основних засобів, модернізацію та інфраструктурний розвиток.

Аналіз структури капітальних інвестицій за видами економічної діяльності показує, у які галузі економіки спрямовується найбільший обсяг фінансових ресурсів та які напрями розвитку залишаються пріоритетними в умовах сучасної економічної ситуації. Дані свідчать про нерівномірність розподілу інвестицій та суттєву відмінність між секторами, зумовлену як рівнем капіталомісткості виробництва, так і зовнішніми чинниками – передусім воєнним станом, змінами логістики та потребами відновлення інфраструктури.

Найбільша частка капітальних інвестицій припадає на промисловість - 32,6%, що робить її головним напрямом інвестування. Такий високий відсоток пояснюється капіталоємністю галузі, необхідністю модернізації виробничих потужностей, відновленням пошкоджених підприємств, а також розвитком переробної промисловості та енергетичних потужностей. Промисловість залишається базовою для економічного відновлення, тому закономірно привертає найбільші інвестиційні ресурси.

На другому місці за обсягами є будівництво - 13,2%, що відображає активний процес відновлення інфраструктури, пошкодженої внаслідок війни, та зростання попиту на житло, виробничі та логістичні приміщення. Будівництво є однією з галузей, яка найбільш оперативно реагує на економічні потреби, тому стабільно залучає значні інвестиції.

Третю позицію займає оптова та роздрібна торгівля - 10,6%. Висока частка інвестицій у цю сферу свідчить про її важливість для забезпечення внутрішнього споживання, розвитку логістичних мереж, складів, торговельної інфраструктури та електронної комерції. Торгівля

характеризується швидкою окупністю проєктів, тому залишається привабливою для бізнесу навіть у кризових умовах.

Відносно високою є і частка державного управління та оборони - 9,9%. Зростання інвестицій у цей сектор безпосередньо пов'язане з воєнними умовами та необхідністю забезпечення обороноздатності країни, розвитку об'єктів критичної інфраструктури, відновлення адміністративних будівель та систем безпеки. Це структурне зміщення відображає зміну державних пріоритетів у період національних загроз.

Частка сільського, лісового та рибного господарства становить 8,1%, що є порівняно невисоким показником з огляду на важливість аграрного сектору для економіки України. Попри високий експортний потенціал, інвестиційна активність у галузі стримується зростанням ризиків, змінами логістики, зниженням рентабельності окремих культур та потребою у значному обсязі оборотних коштів. Водночас наявна частка інвестицій свідчить про продовження модернізації техніки, оновлення інфраструктури зберігання та розвиток переробки.

Найбільш різномірною є група «інші види діяльності» - 25,6%, до якої входять транспорт і логістика, енергетика, ІТ, освіта, охорона здоров'я, комунальне господарство та сфера послуг. Значна частка інвестицій у цей блок відображає потребу у модернізації соціальної інфраструктури, розвитку телекомунікацій, відновленні транспортних коридорів, а також переході до енергоефективних технологій.

Загалом структура капітальних інвестицій демонструє чіткий акцент на стратегічно важливих галузях – промисловості, будівництві та сфері оборони, тоді як аграрний сектор, торгівля та інші види діяльності отримують менш значні, але стабільні обсяги ресурсів. Така структура відповідає сучасним економічним викликам та пріоритетам національного відновлення.

Таблиця 2.4 показує, що будівельні організації та фізичні особи-забудовники здійснили 6,3 млрд.грн капітальних вкладень (13,2% від

загального обсягу).

Таблиця 2.4 Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності
Львівської області, 2024 р.

Види економічної діяльності	Обсяг капітальних інвестицій у 2024 році	
	млн.грн	у % до загального обсягу
Усього	47503,6	100,0
Сільське, лісове та рибне господарство	3855,5	8,1
Промисловість	15467,7	32,6
Будівництво	6271,6	13,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5032,2	10,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2654,8	5,6
Тимчасове розміщування й організація харчування	388,5	0,8
Інформація та телекомунікації	387,2	0,8
Фінансова та страхова діяльність	540,0	1,1
Операції з нерухомим майном	3407,0	7,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	859,9	1,8
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	778,1	1,6
Державне управління й оборона; обов'язкове	4688,2	9,9

соціальне страхування		
Освіта	516,3	1,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2125,4	4,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	324,7	0,7
Надання інших видів послуг	206,5	0,4

Джерело: сформовано за даними [27]

Вагомими були капітальні інвестиції, освоєні підприємствами оптової та роздрібною торгівлі (5032,2 млн.грн); державного управління, оборони, обов'язкового соціального страхування (4688,2 млн.грн); сільського, лісового та рибного господарства (3855,5 млн.грн); підприємствами, що здійснюють операції з нерухомим майном (3407,0 млн.грн).

Інвестиційна діяльність аграрних підприємств Львівської області формує основу розвитку регіонального агропромислового виробництва, забезпечує оновлення матеріально-технічних ресурсів, підвищення продуктивності праці, розвиток переробної інфраструктури та зміцнення експортного потенціалу. Структура вкладень і динаміка їх зміни відображають як внутрішні тенденції розвитку агросектору Львівщини, так і зовнішні фактори – зокрема, логістичні зміни, ризики воєнного стану та доступність фінансових ресурсів.

Протягом 2020-2024 років інвестиційна активність аграрних підприємств Львівщини характеризувалася хвилеподібною динамікою. До 2022 року спостерігалось поступове зростання обсягів інвестицій, що було пов'язане з модернізацією техніки, зростанням експорту зернових культур та активним розвитком малих і середніх фермерських господарств.

Після початку повномасштабної війни інвестиційні потоки тимчасово зменшилися через логістичні бар'єри, зниження прибутковості та підвищені ризики. Однак уже з 2023 року аграрний сектор демонструє поступове відновлення інвестиційної активності, що свідчить про адаптацію підприємств до нових умов та пошук стійких моделей розвитку.

Представлена таблиця 2.5 відображає ключові напрями інвестиційної діяльності аграрних підприємств Львівської області та демонструє логіку формування інвестиційних пріоритетів у регіональному агросекторі. Структура вкладень свідчить про те, що підприємства спрямовують кошти насамперед у ті сфери, які забезпечують стабільність виробництва, підвищення ефективності та стійкість до зовнішніх ризиків.

Таблиця 2.5 Основні напрями інвестування на Львівщині

Напрямок інвестування	Конкретні об'єкти/інструменти	Очікуваний ефект
Післязбиральна інфраструктура	Сушарки, зерноочистка, склади, малі елеватори	Зменшення втрат, гнучкість продажу, підвищення якості партій
Модернізація техніки та МТП	Сівалки точного висіву, обприскувачі з автопілотом, навантажувачі	Економія ЗЗР/пального, стабільність операцій, вища продуктивність
Цифровізація і точне землеробство	GPS/автопілот, дрони, сенсори ґрунту, системи змінних норм	Зниження собівартості, контроль процесів, приріст урожайності
Енергоефективність та автономність	СЕС для власних потреб, генератори, біогаз, облік енергії	Менші енерговитрати, безперебійність роботи
Локальна переробка агропродукції	Міні-олійниці, круп'яні лінії, фасувально-пакувальні комплекси	Додана вартість, менша залежність від логістики, нові ринки
Відновлення земель/розмінування	Агрохімічні дослідження, рекультивация, розмінування полів	Повернення площ у виробництво, безпека, збереження родючості
Розвиток тваринництва	Реконструкція ферм, доїльні зали, охолодження, генетика стада	Зниження собівартості, підвищення продуктивності, енергоавтономія
Кадрові програми і навчання	Тренінги по цифрових	Підвищення кваліфікації персоналу, менше

	технологіях, партнерства з коледжами/ЗВО	помилки
--	--	---------

Джерело: сформовано за даними Департаменту агропромислового розвитку ЛОВА

Першим важливим напрямом є післязбиральна інфраструктура, що включає будівництво та модернізацію сушарок, зерноочисних ліній і складських приміщень. Інвестиції у ці об'єкти дозволяють зменшити втрати урожаю, покращити якість сформованих партій та забезпечити гнучкість у виборі часу продажу. Потреба в таких проєктах підсилюється логістичними обмеженнями та високою конкуренцією на ринку збуту.

Другим найбільш капіталомістким напрямом є оновлення машинно-тракторного парку. Для багатьох підприємств Львівщини характерною є висока зношеність техніки, що знижує якість виконання технологічних операцій і збільшує виробничі витрати. Тому інвестиції в сучасні трактори, сівалки точного висіву, обприскувачі з автопілотом та навантажувачі безпосередньо спрямовані на підвищення продуктивності, скорочення витрат та забезпечення технологічної дисципліни.

Важливим трендом є цифровізація виробничих процесів. Аграрні підприємства все активніше використовують системи GPS-навігації, дрони, агросенсори та картування продуктивності. Це дозволяє оптимізувати витрати ресурсів, зменшити вплив людського фактору, підвищити точність агрономічних рішень і загалом знизити собівартість виробництва. З огляду на нестачу кваліфікованих кадрів у регіоні, цифрові рішення стають інструментом компенсації кадрового дефіциту.

Значна увага приділяється також енергоефективності та енергетичній автономності. Інвестиції в сонячні електростанції для власних потреб, генератори та біогазові установки формують енергетичну стійкість підприємств і дають змогу зменшити витрати на електроенергію. Особливо актуальними ці інвестиції стали після енергетичних криз та перебоїв електропостачання.

Ще одним стратегічно важливим напрямом є локальна переробка агропродукції, яка дозволяє створювати додану вартість у межах регіону. Розвиток міні-олійниць, круп'яних ліній та пакувальних комплексів зміцнює внутрішній ринок, зменшує залежність від експортної логістики та допомагає підприємствам отримувати вищу рентабельність.

Із 2022 року особливої актуальності набувають інвестиції у відновлення земель, рекультивацію та розмінування, що є необхідною умовою повернення частини виробничих площ до обробітку. Інвестиції у тваринництво (доїльні зали, охолоджувальні системи, генетика стада) свідчать про прагнення підприємств диверсифікувати виробництво та створити стабільні джерела доходів у межах агрохолдингових та фермерських структур.

Таблиця 2.6 SWOT-аналіз інвестиційної діяльності АПК Львівської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
Близькість до кордону з ЄС та наявність експортних коридорів.	Фрагментація земельного банку, домінування короткострокової оренди.
Диверсифікована структура господарств (малі, середні, середньо-великі).	Висока зношеність техніки у дрібних і середніх господарствах.
Розвиток локальної переробки та зростання внутрішнього попиту.	Обмежений доступ до довгострокових інвестиційних кредитів.
Активне впровадження цифрових рішень у середніх та великих підприємствах.	Кадровий дефіцит: механізатори, технологи, спеціалісти з точного землеробства.
Потенціал створення агрокластерів і кооперативів.	Висока собівартість логістики через перевантаженість прикордонних переходів.
Можливості	Загрози
Розвиток післязбиральної інфраструктури (сушарки, склади, міні-елеватори).	Мінливість логістики, зміни тарифів і нестабільні експортні правила.
Створення локальних переробних підприємств для формування доданої вартості.	Цінова та валютна нестабільність, подорожчання ресурсів (пальне, добрива, 3ЗР).
Активізація інвестицій в енергетичну	Воєнні ризики, невизначеність

Сильні сторони автономність (СЕС, біогаз, генератори).	Слабкі сторони регуляторної та податкової політики.
Модернізація виробництва й впровадження точного землеробства.	Конкуренція за робочу силу із Західною Європою та іншими регіонами.
Посилення міжнародних програм підтримки агросектору.	Погіршення глобальної кон'юнктури ринків зерна та олійних.

Джерело: сформовано за даними Департаменту агропромислового розвитку ЛОВА

Нарешті, важливим напрямом є кадровий розвиток: навчання працівників, тренінги з цифрових технологій та партнерства з освітніми установами. З огляду на дефіцит кваліфікованих кадрів у регіоні, інвестиції у людський капітал стають необхідною умовою конкурентоздатності.

Таким чином, проаналізована таблиця 2.5 демонструє, що інвестиційна діяльність аграрних підприємств Львівської області спрямована на комплексне зміцнення виробничої системи: від технічного оновлення та цифровізації до розвитку інфраструктури, енергетичної автономії та людського капіталу. Така структура інвестицій забезпечує підвищення ефективності виробництва, стійкість до кризових факторів і формування конкурентних переваг регіонального агросектору.

Інвестиційна діяльність аграрних підприємств Львівської області у 2020–2024 роках характеризується поступовим зміщенням акценту від базового оновлення техніки до інфраструктурних, цифрових та енергоефективних проєктів. Підприємства регіону адаптувалися до нових умов і активно інвестують у рішення, що забезпечують гнучкість, стійкість та додану вартість.

Це дозволяє формувати сучасну модель агровиробництва, орієнтовану на ефективність, зниження витрат та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору Львівщини.

SWOT-аналіз таблиці 2.6 показує, що регіон має значні стратегічні переваги - вигідне прикордонне розташування, диверсифіковану структуру

господарств, розвиток локальної переробки та потенціал кластеризації. Це створює сприятливі передумови для розширення експорту та формування доданої вартості всередині області. Водночас галузь стикається з низкою внутрішніх обмежень, серед яких фрагментований земельний банк, зношеність технічного парку, недостатній доступ до довгострокового фінансування та кадровий дефіцит.

Можливості розвитку пов'язані з модернізацією виробництва, будівництвом післязбиральної інфраструктури, активізацією переробного сегмента, впровадженню точного землеробства та енергетичної автономізації господарств. Ці напрями можуть суттєво підвищити конкурентоспроможність аграрних підприємств регіону. Однак реалізація цих можливостей залежить від здатності мінімізувати зовнішні загрози, серед яких нестабільність логістики та тарифів, воєнні ризики, коливання світових цін та конкуренція за трудові ресурси.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що сильні сторони та можливості регіону формують основу для стійкого інноваційного розвитку та розширення експортного потенціалу, проте слабкі сторони та зовнішні загрози потребують системних рішень - від оновлення техніки до створення кластерних моделей, які посилять стійкість аграрного сектору Львівщини.

2.3 Аналіз ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області

Ефективність інвестиційної діяльності аграрних підприємств Львівської області у 2020–2024 роках має комбінований характер: попри вплив воєнних, логістичних та фінансових обмежень, регіон демонструє стабільне відновлення темпів інвестування та покращення ключових фінансових показників. Аналіз ефективності включає оцінку обсягів капітальних вкладень, а також розрахунок їх результативності: ROI, NPV та IRR.(табл 2.7)

Таблиця 2.7 Показники ефективності інвестицій АПК Львівської області

Рік	Обсяг інвестицій, млрд грн	ROI, %	NPV, млн грн	IRR, %
2020	4.8	8.5	120.0	11.2
2021	5.5	9.2	160.0	12.5
2022	4.1	6.1	80.0	9.1
2023	4.4	6.8	95.0	9.8
2024	4.9	7.4	130.0	10.6

Обсяг інвестицій підприємства у 2020-2024 рр. демонструє хвилеподібну динаміку. У 2020-2021 роках відбувалося поступове нарощування інвестицій - з 4,8 млрд грн до 5,5 млрд грн, що свідчить про позитивні очікування, розширення діяльності та реалізацію нових проєктів. У 2022 році спостерігається істотне скорочення до 4,1 млрд грн, що є прямим наслідком кризових умов та обмеження інвестиційних можливостей підприємства. Починаючи з 2023 року, ситуація стабілізується: обсяг інвестицій зріс до 4,4 млрд грн, а у 2024 році досяг 4,9 млрд грн, демонструючи чітке відновлення інвестиційної активності.

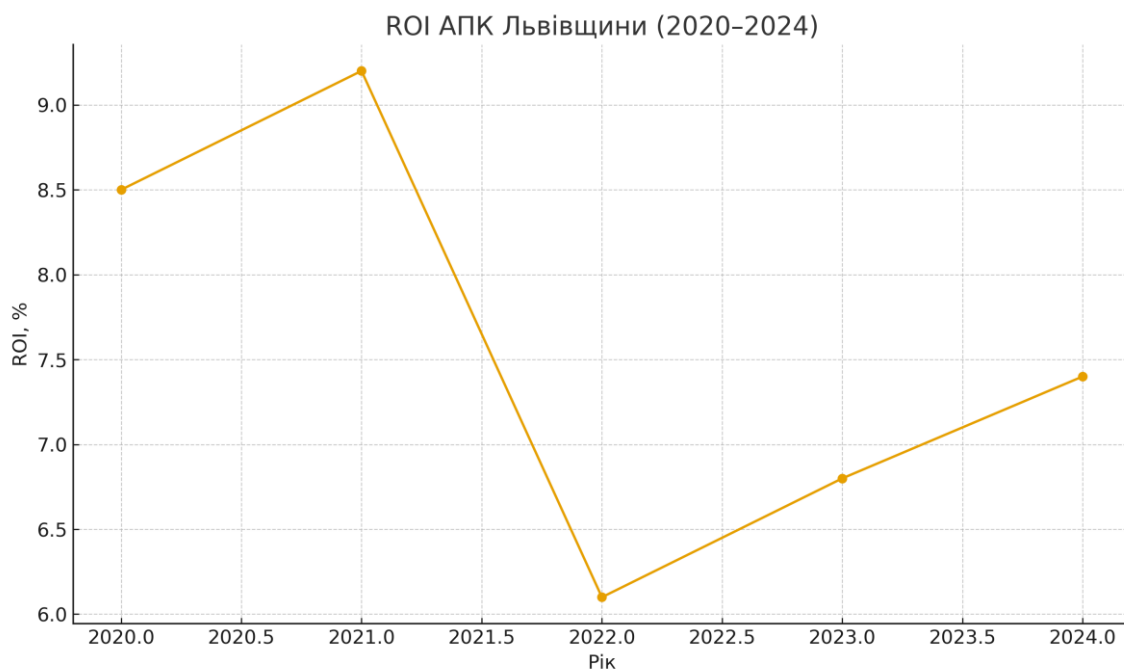

Рис. 2.8 Рентабельність інвестицій (ROI) АПК Львівської області, 2020-2024 рр.

Джерело: сформовано за даними Департаменту агропромислового розвитку ЛОВА

На рисунку 2.8 бачимо рівень ROI, що відображає зміну прибутковості інвестиційних вкладень. У 2020-2021 рр. показник знаходився на досить високому рівні - 8,5-9,2%, що свідчило про ефективне використання залучених інвестиційних ресурсів. У 2022 році ROI знижується до 6,1%, що вказує на зменшення операційної ефективності інвестиційних проєктів та підвищення ризиків їх окупності. У 2023 році спостерігається помірне покращення до 6,8%, а у 2024 році - зростання до 7,4%, що підтверджує стабілізацію та поступове повернення проєктів до довоєнного рівня рентабельності.

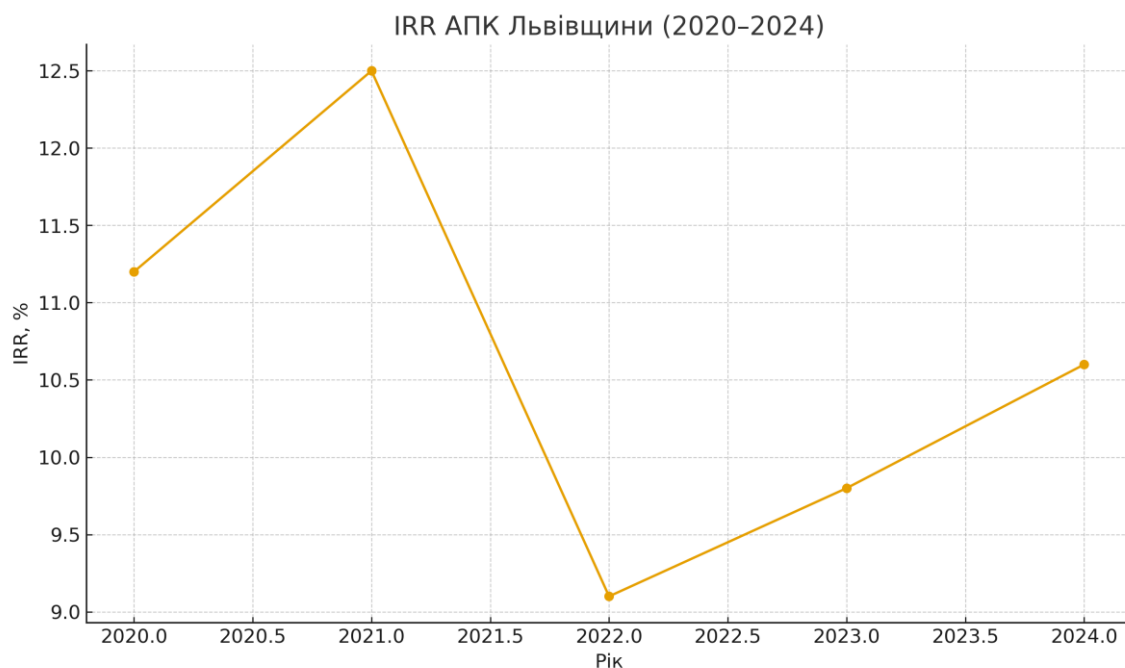

Рис. 2.9 Внутрішня норма прибутковості (IRR) АПК Львівської області, 2020-2024 рр.

Джерело: сформовано за даними Департаменту агропромислового розвитку ЛОВА

Показник IRR характеризує очікувану ефективність інвестиційних проєктів у відсотковому вираженні. У 2020-2021 рр. IRR становив 11,2% та 12,5%, що свідчить про високий рівень прибутковості інвестицій. У 2022 році спостерігається зниження до 9,1%, що є наслідком підвищення ризиків та невизначеності. У 2023 році значення IRR підвищується до 9,8%, а у 2024 році - до 10,6%, що вказує на поступове відновлення внутрішньої ефективності інвестиційних рішень та зменшення рівня ризиковості проєктів.

Динаміка NPV (рис. 2.10) відображає зміну довгострокової результативності інвестицій. У 2020-2021 роках показник NPV зростав з 120 млн грн до 160 млн грн, що свідчило про високу прибутковість і стратегічну доцільність проєктів. Проте у 2022 році NPV різко скоротилася до 80 млн грн, що вказує на зниження майбутніх економічних вигід через погіршення зовнішніх умов. У 2023 році значення NPV зростає до 95 млн грн, а у 2024 році - до 130 млн грн, що демонструє відновлення інвестиційної привабливості та зміцнення фінансового потенціалу підприємства.

Рис. 2.10 Чиста приведена вартість (NPV) інвестиційних проєктів АПК Львівської області, 2020-2024 рр.

Джерело: сформовано за даними Департаменту агропромислового розвитку ЛОВА

Отже, аналіз окремих показників підтверджує, що інвестиційна діяльність підприємства зазнала помітних коливань у 2020-2024 рр. Після активного зростання у 2020-2021 роках відбулося різке падіння у 2022 році, однак, починаючи з 2023 року, спостерігається стабільне відновлення всіх ключових індикаторів - обсягу інвестицій, ROI, NPV та IRR. Це свідчить про підвищення стійкості підприємства, його здатність адаптуватися до кризових умов та відновлювати інвестиційну ефективність.

2.4. Аналіз інвестиційної діяльності приватного підприємства

«Західний Буг»

ПП «Західний Буг» - одне з провідних сільськогосподарських підприємств Львівської області, яке здійснює діяльність у сфері вирощування зернових, технічних і кормових культур. Господарство впроваджує сучасні технології точного землеробства, системи GPS-контролю техніки, використовує високопродуктивні сорти та гібриди. Підприємство має добре розвинену виробничу інфраструктуру: зерноочисні лінії, сушильні комплекси, машинно-тракторний парк, а також систему зберігання зерна.

Інвестиційна діяльність ПП «Західний Буг» у 2020–2024 рр. характеризується суттєвими коливаннями обсягів вкладень, що зумовлено як стратегічними проєктами розвитку, так і зовнішніми чинниками. У 2020 році обсяг капіталовкладень підприємства склав еквівалент близько \$3 млн, а у 2021 році - \$2,7 млн. [41]. Таким чином, вже на початку періоду компанія значно інвестувала у оновлення матеріально-технічної бази. У 2021 році відбувся різкий стрибок інвестицій, коли підприємство спрямувало майже 500 млн грн на розвиток і модернізацію виробничих потужностей. Зокрема, основний обсяг цих коштів (403 млн грн) було інвестовано в будівництво нових об'єктів у м. Збараж Тернопільської області – елеватора,

млинів та ліній з виробництва макаронних виробів. Додатково 93 млн грн заплановано спрямувати на модернізації [42]. ю існуючих елеваторних комплексів (підвищення їх пропускної здатності). Такий масштаб інвестування пояснюється переходом компанії від суто сировинної моделі до виробництва продукції з більшою доданою вартістю (переробка зерна на борошно та макарони) та розширенням інфраструктури зберігання.

Втім, у 2022 році війна та пов'язані ризики призвели до різкого скорочення інвестиційної активності. Заплановане на 2022 р. введення в дію нових виробничих потужностей довелося відкласти: завезене на початку 2022 р. обладнання для млина й фабрики було законсервовано, а реалізацію проєкту призупинено. У цей період підприємство інвестувало лише мінімально необхідні суми в підтримку поточних операцій та критичну інфраструктуру (для забезпечення безперервності виробництва), вдаючись, зокрема, до державних програм підтримки агробізнесу в воєнний час (пільгове кредитування обігових коштів тощо). Лише після стабілізації ситуації у 2023 році інвестиційну діяльність було поступово відновлено - компанія «розморозила» раніше призупинені проєкти та поновила вкладення у розвиток. У 2023 р. розпочато підготовчі роботи для продовження будівництва переробного комплексу та здійснено окремі інвестиції в техніку і IT-рішення, необхідні для адаптації до нових умов. Нарешті, у 2024 році ПП «Західний Буг» перейшло до активної фази капіталовкладень: фактично стартувало будівництво макаронної фабрики та млина в Збаражі, фінансування яких є найбільшим компонентом інвестицій за весь період. Загальна вартість цього проєкту становить близько 1 млрд грн, і значна частина коштів була освоєна протягом 2024 року (решту інвестицій планується завершити у 2025 році з метою запуску виробництва до кінця 2025 р.).

У структурі джерел фінансування інвестицій переважали власні кошти підприємства (реінвестований прибуток, амортизаційні відрахування) та кредитні ресурси. Частка залучених зовнішніх коштів у вигляді державної

підтримки чи донорських грантів була відносно невисокою. Компанія користувалася загальнодоступними програмами, зокрема державними пільговими кредитами для сільгоспвиробників (програма «5-7-9%») та частковою компенсацією вартості техніки вітчизняного виробництва, але прямі донорські інвестиції або гранти не відігравали визначальної ролі. Винятком є хіба що грантові програми воєнного часу, запроваджені урядом для стимулювання переробних підприємств: у 2022–2023 рр. низка агропроектів в Україні отримала інвестиційні гранти на розвиток переробки. ПП «Західний Буг» могло претендувати на такі гранти для свого макаронно-мелничного комплексу (максимальний розмір гранту – 8 млн грн), що частково підтримало інвестиційну активність у воєнний період. Загалом же фінансова модель інвестиційної діяльності підприємства базується на власних

Таблиця 2.8 Динаміка та структура інвестицій ПП «Західний Буг» у 2020–2024 рр., млн грн

Рік	Власні кошти млн.грн.	Залучені кошти (державні, донорські), млн.грн.	Разом, млн. грн.
2020	80	0	80
2021	480	20	500
2022	50	10	60
2023	130	20	150
2024	350	50	400

Джерела: Власні розрахунки автора на підставі даних ПП «Західний Буг» та відкритих джерел

Рис. 2.11 Динаміка обсягів інвестицій ПП «Західний Буг» за 2020–2024 рр, млн грн

Джерела: власні розрахунки автора на підставі даних ПП «Західний Буг» та відкритих джерел

інвестиціях, доповнених банківськими кредитами (у т.ч. під державні гарантії), а частка безповоротних зовнішніх вливань (державних чи донорських) була незначною у порівнянні з обсягами власних вкладень.

На рисунку 2.11 узагальнено динаміку обсягів інвестицій ПП «Західний Буг» за 2020–2024 рр. з розподілом за джерелами фінансування. Як видно, найбільшим був інвестиційний сплеск у 2021 р., після чого в 2022 р. відбувся спад, а у 2024 р. — новий підйом за рахунок масштабних проєктів розвитку.

Рис. 2.12 Структура інвестиційних вкладень ПП «Західний Буг» у 2024 році
Джерела: власні розрахунки автора на підставі даних ПП «Західний Буг» та відкритих джерел

Структура інвестиційних вкладень ПП «Західний Буг» у 2024 році демонструє збалансований розподіл капітальних ресурсів між ключовими напрямками модернізації та розвитку господарства. Це свідчить про стратегічний підхід підприємства до управління інвестиціями та орієнтацію на підвищення технологічного рівня виробництва.

Найбільшу частку інвестицій складає оновлення техніки та машинно-тракторного парку (42%). Такий високий показник пояснюється потребою підприємства в підтриманні високої продуктивності, зниженні витрат на ремонт застарілих машин, а також переході на точне землеробство, яке потребує сучасної техніки з GPS-навігацією, автопілотом та датчиками контролю. Цей напрям забезпечує пряме зростання продуктивності та зменшення операційних витрат.

Модернізація виробничих потужностей. Підприємство систематично інвестувало у оновлення та вдосконалення своєї матеріально-технічної бази. Зокрема, щороку здійснювалися вкладення в оновлення парку сільськогосподарської техніки, від якого залежали як кількісні, так і якісні показники діяльності. У 2020 році обсяг цих інвестицій склав 3 млн дол, у 2021 р. - 2,7 млн дол. Закупівля сучасних тракторів, комбайнів, посівних комплексів та іншої техніки дозволила підвищити продуктивність польових робіт і зменшити витрати пального та часу. Паралельно здійснювалася модернізація існуючих виробничих об'єктів: у 2021 році 93 млн грн було спрямовано на технічне переоснащення елеваторних комплексів для збільшення їх пропускної спроможності та оптимізації процесів доробки і зберігання зерна. Модернізація також включала впровадження енергозберігаючих технологій (оновлення зерносушарок, систем вентиляції тощо) та підвищення екологічної безпеки виробництва.

В останні роки ПП «Західний Буг» активно впроваджує елементи точного землеробства та цифрові рішення для управління бізнесом. Так, керівництво підприємства наголошує на аналізі та застосуванні ощадливих для ґрунту технологій; з 2021 року на окремих підрозділах запроваджено інноваційну систему обробітку ґрунту Strip-till. Ця технологія, що поєднує мінімальний обробіток з одночасним внесенням добрив у смуги, має агрономічні та економічні переваги, зокрема зменшення витрат пального і збереження вологи в ґрунті. Окрім агротехнологій, компанія інтегрує сучасні IT-рішення: систему GPS-моніторингу техніки, цифрові платформи для управління посівами та збором урожаю, агрономічні програмні комплекси для прогнозування врожайності і оптимізації внесення добрив. Запроваджено електронний облік на елеваторах, що прискорило операції з приймання та відвантаження зерна. Усе це підвищує прозорість та оперативність управління, дозволяє приймати рішення на основі даних (data-driven farming). Хоча частка витрат на цифровізацію у загальному

інвестбюджеті поки невелика, такі вкладення дають змогу підвищити рентабельність за рахунок оптимізації витрат і підвищення урожайності.

Наймасштабнішим напрямом інвестування для підприємства стало будівництво нових виробничих об'єктів для вертикальної інтеграції бізнесу. Вже у 2019 р. було ухвалено рішення про перехід до глибшої переробки власної сировини (зерна) шляхом спорудження власного переробного комплексу. Практична реалізація почалася у 2021 році: було розпочато будівництво нового елеватора в Тернопільській області та закладено фундамент для нового борошномельного заводу та макаронної фабрики. Важливо, що інвестиції підприємства не обмежувалися суто виробничими напрямками. ПП «Західний Буг» також вкладало кошти у модернізацію інфраструктури зберігання та доробки насіння (оскільки компанія має власний насіннєвий завод), розвиток лабораторної бази для агрохімічного аналізу ґрунтів і продукції, а також у соціальні проекти на селі (покращення умов праці, підтримка місцевих громад). Хоча ці витрати займають меншу частку у структурі інвестицій, вони сприяють сталому розвитку підприємства та регіону.

Показники економічної ефективності інвестицій (ROI, NPV, IRR тощо) підтверджують, що вкладення приносили віддачу. В короткостроковому вимірі (2020-2021 рр.) інвестиції у техніку та модернізацію швидко окупилися підвищенням врожаїв та продуктивності. У середньостроковій перспективі (2023-2024 рр.) відновлення інвестицій дозволило компанії підготувати плацдарм для майбутнього зростання - зокрема, завершити будівництво переробного комплексу, який має стратегічне значення. Навіть за умов воєнної невизначеності підприємство зберегло інвестиційну активність, що відрізняє його інвестиційну політику як гнучку та проактивну. Використання переважно власних коштів та помірне залучення позикових ресурсів свідчить про фінансову стійкість компанії та виважений підхід до ризиків.

В таблиці 2.9 представлено показники ефективності інвестиційної діяльності ПП «Західний Буг» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.9 Показники ефективності інвестиційної діяльності ПП «Західний Буг» за 2022-2024 роки.

Рік	Обсяг інвестицій, млн грн	ROI, %	NPV, млн грн	IRR, %
2022	18.2	6.2	1.8	9.8
2023	24.5	8.4	3.2	12.1
2024	27.3	9.1	3.8	13.4

Джерела: власні розрахунки автора на підставі даних ПП «Західний Буг» та відкритих джерел

Таблиця 2.9 показує, що у 2022-2024 роках ПП «Західний Буг» поступово нарощувало обсяги інвестицій, що супроводжувалося зростанням показників ефективності інвестиційної діяльності. Це свідчить про цілеспрямовану інвестиційну політику, спрямовану на стратегічний розвиток підприємства.

У 2022 році обсяг інвестицій становив 18,2 млн грн. На той момент інвестиційна активність була стриманою через невизначеність економічної ситуації, пов'язану з повномасштабною війною. Рентабельність інвестицій (ROI) становила 6,2%, а внутрішня норма прибутковості (IRR) - 9,8%, що лише незначно перевищувало типові ставки дисконту. Значення чистої приведеної вартості (NPV) склало 1,8 млн грн, що свідчить про обмежену інвестиційну привабливість проєктів у цей період, однак зі збереженням позитивної динаміки.

У 2023 році спостерігається активізація інвестиційної діяльності: обсяг вкладень зріс до 24,5 млн грн. У зв'язку з покращенням умов ведення бізнесу й адаптацією до нових економічних викликів, ефективність інвестицій також зросла. ROI досяг 8,4%, а IRR - 12,1%, що вже суттєво перевищувало дисконтну ставку, підтверджуючи високу дохідність вкладених коштів.

Чиста приведена вартість зросла до 3,2 млн грн, що вказує на збільшення майбутніх вигод від реалізованих інвестиційних проєктів.

Найвищих результатів підприємство досягло у 2024 році. Інвестиції склали 27,3 млн грн, ROI підвищився до 9,1%, а IRR - до 13,4%. Значення NPV сягнуло 3,8 млн грн. Такі результати свідчать про високу ефективність інвестування, покращення управління ресурсами та правильний вибір інвестиційних напрямів. IRR перевищує не лише дисконтні ставки, але й прибутковість фінансових ринків, що підкреслює конкурентоспроможність та стратегічну доцільність здійснюваних інвестицій.

Узагальнюючи, варто зазначити, що впродовж 2022-2024 років ПП «Західний Буг» демонструвало поступове нарощення інвестиційної активності та зростання ефективності реалізованих проєктів. Динаміка основних показників (ROI, NPV, IRR) підтверджує результативність обраної інвестиційної стратегії навіть в умовах воєнного стану та нестабільного зовнішнього середовища. Це дозволяє розглядати підприємство як приклад адаптивного та ефективного управління інвестиційним портфелем в аграрному секторі України.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 Напрями оптимізації структури джерел інвестування в агропромисловому комплексі

Структура джерел інвестування АПК Львівщини досі є досить концентрованою на власних коштах підприємств, при зростаючій, але все ще

обмеженій ролі банківських кредитів і державної підтримки. Виклики полягають у нарощенні частки довгострокових і дешевших ресурсів – як через публічні інструменти, так і шляхом залучення приватного капіталу – для забезпечення стабільного розвитку галузі.

Незважаючи на різноманітність потенційних джерел фінансування, аграрні виробники стикаються з низкою проблем при залученні інвестиційних ресурсів. Основні бар'єри такі:

- Висока вартість кредитних ресурсів. Комерційні кредити для агросектору в Україні є дорогими - середні відсоткові ставки за довгостроковими позиками сягають приблизно 15% річних, що істотно вище, ніж у розвинутих країнах. Дороге кредитування робить багато інвестиційних проектів економічно не вигідними або надто ризикованими. Окрім того, банки часто пропонують лише середньострокові кредити; довгострокове фінансування (на 7-10 років) практично недоступне або вкрай дороге. Висока плата за користування позикою збільшує фінансові витрати підприємств і стримує їх інвестиційну активність. Як наслідок, більшість фермерів воліють обходитися без кредитів або брати мінімальні суми на короткий термін.
- Обмежений доступ малих виробників до позикового капіталу. Невеликі фермерські господарства стикаються з дискримінацією у доступі до фінансів порівняно з великими агрокомпаніями. Причини - відсутність ліквідної застави, відсутність кредитної історії, слабка платоспроможність та інституційні перепони. Недостатнє забезпечення малих і середніх агровиробників інвестиційними ресурсами та їх нерівні можливості щодо зовнішнього фінансування порівняно з великими підприємствами призводять до економічної нерівності в галузі, гальмують інклюзивний розвиток сільської економіки. Малі фермери часто неофіційні або ведуть спрощений облік, що ускладнює отримання кредитів у банках. У результаті дрібний бізнес змушений

покладатися на власні обмежені кошти або позики від знайомих, що не дозволяє реалізувати масштабні проекти.

- **Нестача інфраструктури фінансування та гарантій.** В Україні історично бракувало спеціалізованих механізмів кредитування сільського господарства. Аграрні підприємства мають специфічні ризики (залежність від погоди, сезонність), що робить банки обережними. Система страхування врожаїв та кредитних гарантій розвинена слабо, тому кредитори часто вимагають завищену заставу. Інститути, які успішно працюють у світі - сільськогосподарські банки, кооперативні каси, гарантійні фонди для аграріїв - лише починають формуватися в Україні. У сільській місцевості низька густота банківських відділень і відсутність фінансових послуг «на місцях» ускладнює доступ до кредитів. Кредитні спілки поки що не охоплюють значну частину агросектору. Влада та донори усвідомлюють цю проблему: одним із шляхів розширення доступу до фінансування МСП є зміцнення небанківського сектору - зокрема, розвиток кредитних спілок (створення локальних фінансових інституцій, близьких до фермера).
- **Обмежені можливості бюджету та складність отримання держпідтримки.** Хоча держава пропонує програми фінансової підтримки, обсяги бюджетних коштів невеликі відносно потреб галузі. Багато господарств, особливо на тлі кризових явищ, не отримують достатніх субсидій чи компенсацій. До того ж, отримання державних коштів пов'язане з бюрократичними процедурами: необхідно підготувати пакет документів, відповідати критеріям програм, часто - співфінансувати проект. Не всі дрібні фермери мають адміністративний ресурс та навички для цього. Обмеженість бюджетного фінансування і відхід держави від політики прямого централізованого інвестування змушують аграріїв шукати альтернативні джерела.
- **Високі ризики та невизначеність.** Аграрний бізнес піддається значним ризикам (природні катаклізми, коливання цін, хвороби тварин), що

відлякує інвесторів. В умовах макроекономічної нестабільності, зростання цін на ресурси, а останнім часом – і воєнних дій – інвестиційна активність знижується. Після початку повномасштабної війни у 2022 році багато інвесторів взагалі поставили проекти «на паузу», а банківське кредитування агросектору звузилося до короткострокових обігових потреб. Такі фактори, як воєнний ризик, логістичні ускладнення, руйнування інфраструктури, роблять інвестиції в АПК більш ризиковими, що потребує додаткових гарантій або страхових механізмів для залучення коштів.

Таким чином, ключові проблеми - це дорога і коротка за строками позика, нестача інклюзивних фінансових інститутів для дрібних виробників, недостатня державна підтримка і загальні ризики середовища. Подолання цих бар'єрів є необхідною умовою для оптимізації структури джерел фінансування АПК [32].

Для забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу Львівщини потрібне розширення та диверсифікація джерел інвестиційних ресурсів. Нижче розглянуто перспективні напрями оптимізації структури фінансування - як шляхом впровадження нових інструментів, так і через вдосконалення існуючих механізмів.

Венчурне фінансування здатне стати важливим джерелом інвестицій для інноваційних проектів в АПК. Венчурні фонди - це колективні інвестиційні інституції (пайові або корпоративні фонди), що акумулюють кошти приватних інвесторів для вкладення у ризикові, але перспективні проекти. На думку експертів, корпоративні та пайові інвестиційні фонди мають значний потенціал для інвестування в сільське господарство України, особливо якщо мова йде про венчурні фонди як різновид ІСІ. Практика роботи венчурних фондів в Україні показала, що вони можуть вирішувати не лише завдання інвестиційного розвитку галузі, а й сприяти консолідації активів, централізованому їх управлінню, використанню податкових пільг для спільного інвестування. Іншими словами, венчурний фонд може стати

платформою, яка об'єднає капітал кількох інвесторів і направить його в аграрний сектор.

Для українського АПК залучення венчурного капіталу є відносно новим явищем, проте інтерес зростає. Експерти прогнозували, що протягом кількох років вітчизняні венчурні фонди можуть інвестувати в сільське господарство значні кошти – десятки мільярдів гривень. Для регіону залучення венчурних фондів може означати інвестиції у такі напрямки, як точне землеробство, біотехнології, агрофінтех, переробка агропродукції з доданою вартістю тощо. Венчурні інвестори, на відміну від банків, готові брати на себе підвищені ризики в обмін на частку в бізнесі і потенційно високу дохідність. Це особливо актуально для впровадження інновацій – нових сортів, IT-рішень для фермерства, автоматизації, де традиційне кредитування недоступне. Щоб заохотити ризиковий капітал в агросектор, потрібне покращення інвестиційного клімату – прозорі правила, захист прав інвесторів, стабільне законодавство. Важливим є також популяризація галузі серед інвесторів: агросектор України має великий потенціал, що приваблює приватних інвесторів, але часта зміна правил гри й досі стримує притік інвестицій. У міру впровадження ринку землі та зростання кількості успішних агростартапів, можна очікувати збільшення інтересу венчурних фондів до проектів на зразок агрохабів, vertical farming, органічного виробництва тощо. Отже, розвиток венчурного фінансування – це шанс залучити додатковий приватний капітал у АПК, особливо для інноваційних ідей, які не отримують підтримки від банків.

Аграрні розписки – це сучасний фінансовий інструмент, запроваджений в Україні, що дозволяє агровиробнику отримати кошти під заставу майбутнього урожаю або іншої аграрної продукції. По суті, аграрна розписка є зобов'язанням фермерського господарства поставити певну сільгосппродукцію (товарна розписка) або сплатити кошти (фінансова розписка) кредитору після збору врожаю, причому це зобов'язання забезпечене заставою вирощуваного врожаю. Даний інструмент значно

спрощує доступ до фінансування малих та середніх агровиробників, які не мають достатньої нерухомої застави для банків [33].

У Львівській області аграрні розписки почали впроваджуватися з 2018 року в рамках проекту МФК (IFC) «Впровадження аграрних розписок в Україні». Уже в перший рік дії програми (2018) в області було укладено 21 аграрну розписку на загальну суму 107,7 млн грн.

Державні субсидії та програми підтримки. Попри обмеженість бюджетних можливостей, посилення державної підтримки залишається критично важливим напрямом. Досвід ЄС показує, що прямі виплати та субсидії є одним з ключових джерел доходів фермерів. В Україні вже діє законодавча база для підтримки АПК - Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» передбачає низку видів допомоги, зокрема: фінансова підтримка через здешевлення кредитів і компенсацію лізингових платежів; бюджетні дотації на розвиток сільгосптоваровиробників та стимулювання виробництва; спеціальні бюджетні дотації (наприклад, галузеві - тваринництву) та інші види підтримки. Ці механізми потрібно не лише зберегти, а й розширити та зробити більш доступними.

Конкретні пропозиції включають: збільшення обсягу бюджетних асигнувань на існуючі програми (компенсація відсотків, підтримка фермерів-початківців, часткова компенсація вартості вітчизняної техніки та обладнання, дотації на утримання корів тощо). Необхідно домогтися, щоб ці програми покривали якомога ширше коло виробників, особливо дрібних. Спрощення процедур отримання субсидій – подання заявок в електронній формі, прозорий розподіл коштів – підвищить залученість агровиробників. Варто розглянути запровадження нових видів допомоги, наприклад прямих інвестиційних грантів на реалізацію бізнес-планів (на зразок компенсації частки капітальних витрат на створення сімейних ферм, садів, теплиць). Уже зроблено кроки в цьому напрямку: у 2022-2023 рр. уряд започаткував програми грантів «єРобота» для тепличного господарства (до 7 млн грн) та

садівництва (до 5-10 млн грн) за умови співфінансування і створення робочих місць. Такі гранти слід продовжити і після воєнного періоду, адже вони стимулюють розвиток малих підприємств.

Особливу увагу варто звернути на компенсацію страхових платежів – механізм, який успішно працює в країнах ЄС, коли держава відшкодовує аграріям частину витрат на страхування посівів. Запровадження повноцінного агрострахування в Україні з державною підтримкою зменшить ризики кредиторів і інвесторів, тим самим опосередковано полегшить доступ до позик (банк охочіше кредитує застрахований урожай).

Нарешті, держава може стимулювати партнерські проєкти – наприклад, на умовах державно-приватного партнерства інвестувати в розвиток аграрної інфраструктури (зрошення, логістичні центри, переробні кластери). Якщо державний або місцевий бюджет співфінансує такі проєкти разом з бізнесом, це знижує фінансове навантаження на приватного інвестора і прискорює реалізацію важливих ініціатив, від яких виграє весь сектор.

Партнерські моделі інвестування. Партнерські моделі передбачають різні форми кооперації між учасниками ринку з метою спільного інвестування. Один з форматів – державно-приватне партнерство (ДПП), коли великі проєкти реалізуються у співпраці держави (або громади) та бізнесу. Для агропромислового комплексу це може бути актуально у сферах, де високі капіталовитрати і довга окупність: збудувати сучасний елеватор чи логістичний центр, переробний завод, зрошувальну систему. Держава (або місцева влада) може надати землю, підвести інфраструктуру, інвестувати частину коштів чи гарантувати кредит, а приватний партнер - профінансувати решту і здійснювати управління. Такі моделі ДПП дозволять реалізувати великі інвестпроєкти, на які поодиночі ні у бізнесу, ні у бюджету може не вистачати ресурсів.

Ще один напрям - партнерство між агровиробниками і переробними/торговими компаніями. Йдеться про контракти, в яких переробні підприємства або трейдери авансують фермерам частину коштів

під майбутню поставку продукції. В Україні вже поширена контрактна схема в агробізнесі: наприклад, цукрові заводи надають цукровим буряковим господарствам насіння і засоби захисту під зобов'язання здати урожай на переробку; птахівничі компанії укладають угоди з дрібними фермерами, забезпечуючи їх комбікормом і молодняком, а потім викуповують вирощену продукцію. Такі партнерські інвестиційні моделі вигідні обом сторонам: фермер отримує ресурси для виробництва, а переробник - гарантію сировини. Варто вдосконалювати правове поле для контрактного виробництва, аби більше аграріїв могли залучати авансові кошти від партнерів. Аграрні розписки, згадані вище, фактично є інструментом оформлення таких партнерських кредитів під поставку продукції.

Кластерні ініціативи - ще один вид партнерства. Коли кілька господарств об'єднуються для спільної реалізації інвестиційного проекту (наприклад, група фермерів спільно інвестує у будівництво молокопереробного цеху або зерносховища), вони можуть поділити витрати і ризики. У Львівській області є приклади створення аграрних кластерів, кооперативів, які разом придбали техніку чи створили цех переробки плодово-ягідної продукції. Підтримка таких об'єднань – шлях до формування локальних партнерських фондів розвитку, коли декілька дрібних власників діють спільно як один інвестор.

Публічно-приватні інвестиційні фонди - ще один цікавий механізм: місцеві громади можуть разом з приватними інвесторами створювати фонди для фінансування пріоритетних агропроектів (наприклад, будівництво овочесховища, розвиток фермерського ринку збуту). Громада інвестує частку (або надає грант, землю), приватні партнери - решту, надалі отримуючи дохід від проекту. Це близько до ДПП, але ініціатором виступає місцева влада. Такий підхід підвищує залученість територій у процес інвестування та гарантує соціальну орієнтацію проектів.

Грантові програми. Гранти - це безповоротна фінансова допомога, що надається на реалізацію конкретних проектів. Для аграріїв гранти становлять

привабливе джерело коштів, адже не потрібно повертати кошти або сплачувати відсотки. Звісно, гранти вимагають виконання певних умов (співфінансування, досягнення показників, цільове використання). В контексті Львівщини доступні як міжнародні грантові програми, так і державні гранти.

Міжнародні донорські програми. В останні роки діють масштабні програми підтримки від USAID, Європейського Союзу, урядів країн-партнерів. Зокрема, програма USAID «АГРО» впровадила серію грантів для розвитку агропереробки, маркетингу, підвищення стійкості агросектору в умовах війни. У червні 2025 року оголошено нову грантову програму USAID AGRO з бюджетом 414 млн грн, яка пропонує гранти до 41,4 млн грн на проект (покриття до 70% вартості проекту, мінімум 30% - співфінансування заявника). Ця програма спрямована на підтримку українських підприємств у галузі агровиробництва, переробки, агротехнологій і має на меті зміцнення продовольчої безпеки та впровадження інновацій.

Державні гранти. Як згадано, уряд України у 2022 році запустив програму грантів «єРобота» для аграріїв. В її межах надаються гранти: до 7 млн грн – на створення тепличного господарства; до 10 млн грн – на сад (закладення садів, ягідників); до 8 млн грн - на розвиток переробних підприємств у АПК. Умовою є власний внесок (близько 30% вартості проекту) та забезпечення певної кількості робочих місць. Ця програма дійсно стала шансом для багатьох агрофірм розширитися навіть в кризовий час. На Львівщині десятки господарств отримали такі гранти у 2022-2023 рр. (наприклад, у сфері садівництва область була одним з лідерів за кількістю грантоотримувачів). Доречно було б продовжити цю практику й надалі, а також розробити нові грантові напрями – інновації в агротехнологіях, зелену енергетику для фермерів (поставити сонячні панелі на фермі), експортні кластери (спільне просування продукції МСП на зовнішні ринки) тощо. Гранти – це інвестиції в майбутнє, які окуповуються суспільству через появу нових підприємств, робочих місць, податків.

Для підвищення ефективності грантової підтримки варто забезпечити максимальну прозорість її розподілу і супровід грантоотримувачів (консультації, навчання). Тоді гранти стануть не епізодичною допомогою, а системним джерелом фінансування інновацій та розвитку в агросекторі.

Агрофінтех-платформи. З розвитком цифрових технологій з'явилися нові можливості зведення разом інвесторів і позичальників у сільському господарстві - так звані агрофінтех-платформи. Це онлайн-платформи, що поєднують агровиробників, кредиторів (банки, інвесторів) та експертів, забезпечуючи прозорість, швидкість і зручність фінансування. В Україні прикладом є AgriAnalytica - платформа, створена за підтримки USAID, яка допомагає фермерам готувати бізнес-плани, розраховувати кредитний рейтинг і дистанційно подавати заявки на фінансування. Уже є успішні кейси: у 2023 році фермер з Волині за допомогою AgriAnalytica оперативно отримав кредит 2 млн грн в державному банку на купівлю комбайна. Фінтех-платформа спростила і прискорила процес - фактично взяла на себе аналіз господарства та підготовку документів, тому банк видав позику швидко. За перший квартал 2023 року через цю платформу українські фермери залучили у вигляді кредитів і державних грантів понад 150 млн грн фінансування.

Агрофінтех-платформи можуть виконувати кілька функцій: кредитний маркетплейс (фермер розміщує запит, різні фінансові установи пропонують умови – обирається найкраща пропозиція), краудфандинг (спільне інвестування, коли приватні інвестори “скидаються” на агропроект через платформу, отримуючи потім дохід), страхування онлайн, факторинг (дострокове отримання коштів під контракт). У світі такі платформи вже працюють – наприклад, в Китаї, Індії існують агрофінтех-сервіси, що оцінюють позичальника на основі big data (супутникові знімки полів, історія врожайності, ціни) і миттєво видають кредит невеликого розміру повністю онлайн.

Для Львівщини, яка позиціонується як ІТ-центр України, розвиток агрофінтеху є цілком природним. Можна очікувати появи місцевих ініціатив,

що з'єднують кооперативи, фермерів і інвесторів через зручні додатки. Також агрофінтех відкриває двері для віртуальних активів – у світі набирає обертів ідея токенизації аграрних розписок чи майбутнього врожаю (agricultural tokens), коли фермер може продати “цифровий актив”, забезпечений його майбутнім урожаєм, широкому колу інвесторів

Як зазначалося, кредитні спілки та інші кооперативні фінансові інститути можуть відігравати значну роль у фінансуванні агросектору, особливо для малих виробників. Диверсифікація джерел інвестицій має включати розвиток цього напрямку. У країнах ЄС кооперативні та земельні банки історично були основою агрокредитування - у багатьох державах саме кооперативні банки є основними кредиторами сільського господарства. [45]. В Україні ж частка кредитних спілок на фінансовому ринку невелика, але їх мережа на селі поступово зростає.

Пропозиції щодо розвитку кооперативного фінансування в АПК Львівщини такі:

- Створення регіонального фонду підтримки кредитних спілок. Обласна влада могла б передбачити кошти (або залучити гранти) для надання ресурсів кредитним спілкам під агрокредитування. Це дозволило б спілкам збільшити обсяги позик фермерам на прийнятних умовах. Аналогічні пілоти підтримували USAID (як у згаданому проєкті на \$6 млн) - їх варто масштабувати.
- Навчання і методична підтримка. Фермерам і працівникам спілок потрібні знання про особливості агрокредитування. Проведення тренінгів, обмін досвідом з успішними кооперативними банками Європи (наприклад, з польськими касами чи німецькими *Raiffeisen* банками) допоможе впровадити кращі практики.
- Законодавче стимулювання. Потрібно створити сприятливі умови для діяльності кредитних спілок: дозволити їм кредитувати не лише фізичних осіб, а й сімейні фермерські господарства як юридичних осіб (цей крок уже зроблений – законодавство оновлено); надати податкові

пільги на формування резервів; спростити вимоги до капіталу за умови, що спілка працює в аграрній сфері.

- Кооперація спілок із банками та фондами. У світі поширені моделі, коли великі банки рефінансують кредитні кооперативи або гарантують їхні позики. Варто налагодити партнерство між державними банками (Ощадбанк, Укресімбанк) і місцевими кредитними спілками: банк може надавати лінію рефінансування спілці під її агрокредитний портфель, або гарантувати частково повернення позик. Це збільшить довіру і ресурсну базу кооперативного сектору.

Результатом розвитку кредитної кооперації має стати доступність фінансових послуг у кожній громаді, навіть для найменших фермерів. Кредитні спілки, близькі до людей, можуть фінансувати ті проекти, які занадто дрібні чи незручні для великих банків – придбання корови, трактора, встановлення теплиці тощо. Таким чином, кооперативне фінансування доповнить банківське і забезпечить більшу диверсифікацію джерел капіталу в АПК.

Отже, аналіз теоретичних підходів і практичного стану фінансування агропромислового комплексу Львівщини показав, що оптимізація структури джерел інвестування є нагальним завданням для забезпечення довгострокового розвитку галузі. Сьогодні структура фінансування надто залежна від власних ресурсів підприємств, тоді як позикові та залучені кошти (банківські кредити, інвестиції) використовуються недостатньо через низку перешкод. Для покращення ситуації необхідно:

- Диверсифікувати джерела капіталу, поєднуючи державну підтримку, банківські кредити, кошти міжнародних донорів, власні нагромадження аграріїв та альтернативні інструменти. Така диверсифікація знизить ризики і пом'якшить залежність від якогось одного джерела. Оптимальною буде структура, що мінімізує середню вартість капіталу для агровиробників (через залучення дешевших коштів) і водночас забезпечує достатню фінансову стійкість підприємств.

- Посилити роль держави у стимулюванні інвестицій. Йдеться не лише про збільшення обсягів бюджетних програм підтримки (що прямо додає коштів в галузь), але й про непрямі заходи: гарантії за кредитами, компенсація страхових премій, податкові стимули для інвесторів у АПК (наприклад, податкові пільги на прибуток від інвестиційних проектів у сільському господарстві). Державна підтримка має стати каталізатором приватних інвестицій – кожна бюджетна гривня повинна «притягнути» кілька гривень приватного капіталу.
- Покращити доступ до фінансів для малих і середніх виробників. Це можна досягти шляхом розвитку інституцій – кредитних спілок, сільських банків, лізингових компаній – та впровадження спеціальних інструментів (аграрні розписки, платформи Р2Р-кредитування, мікрокредитні програми). Необхідно зменшити нерівність між великими та дрібними агрофірмами у можливостях отримати ресурс. Інклюзивність фінансування підвищить загальну ефективність сектору і сприятиме збереженню сільського підприємництва.
- Запровадити інноваційні фінансові рішення. Венчурні фонди для агропроектів, агрофінтех, краудфандингові платформи – усе це має отримати підтримку та регуляторне сприяння. Нові рішення здатні залучити додатковий капітал, як внутрішній, так і зовнішній, у ті ніші, які раніше фінансувалися слабо (стартапи, сімейні ферми, точне землеробство тощо). Розвиток цифрових інструментів, прозорих реєстрів (землі, прав власності) і великих даних дозволить знизити витрати на залучення капіталу і підвищити довіру інвесторів.
- Врахувати кращий досвід ЄС. Доцільно переймати європейські практики: інституційні (створення регіональних банків розвитку села, фондів кооперативів), фінансові (система страхування ризиків з державною підтримкою, довгострокові кредитні лінії через державні банки, пільгові кредити для молодих фермерів) та організаційні (консультаційна допомога в підготовці інвестиційних проектів,

навчання фінансової грамотності аграріїв). Особливо важливою є стабільність правил гри - передбачуваність державної політики, адже інвестиції люблять прогнозованість.

- Створити сприятливі умови для реалізації потенційних джерел інвестицій. Необхідно проаналізувати всі можливі джерела формування і фінансування інвестиційної діяльності аграрних підприємств та створити умови для перетворення цих потенційних джерел у реальні. Тобто, якщо існує потенціал отримати кошти з певного джерела – треба зняти перепони, щоб цей потенціал реалізувався на практиці.

Підсумовуючи, оптимізація структури інвестиційних джерел в АПК Львівщини полягає у балансуванні власного і позикового капіталу, внутрішніх і зовнішніх ресурсів, традиційних і новітніх інструментів з метою забезпечення доступного фінансування для кожного життєздатного проекту в агросекторі. Реалізація запропонованих напрямів – від розширення державних програм до впровадження аграрних розписок і венчурного капіталу – дозволить збільшити обсяги інвестицій, зробити їх надходження більш стабільним і передбачуваним, а отже, закласти фундамент для конкурентоспроможного і стійкого розвитку сільського господарства Львівської області на довгострокову перспективу. Це сприятиме не лише економічному зростанню, але й розв'язанню соціальних проблем села, зокрема забезпеченню робочих місць та покращенню добробуту сільських громад. Поєднання теорії і практичних підходів, проаналізованих у цьому огляді, формує цілісне бачення того, як рухатися до цієї мети, мобілізуючи всі доступні фінансові ресурси для блага агропромислового комплексу регіону.

3.2 Моделювання економічного ефекту запропонованих інвестиційних заходів

Оцінювання ефективності запропонованих інвестиційних заходів здійснюється на основі прогнозних фінансово-економічних показників, що дозволяють визначити ступінь доцільності інвестицій, рівень їх окупності, прибутковості та вплив на фінансові результати підприємства..

Моделювання ефективності інвестиційних рішень базується на проведенні прогнозних розрахунків ключових фінансово-економічних показників, які дозволяють оцінити доцільність впровадження заходів у сільськогосподарському підприємстві. Для оцінювання майбутніх результатів використовуються загальновизнані методи інвестиційного аналізу: NPV, IRR, PP, та ROI. Кожен із цих показників дає окремий аспект бачення економічного ефекту, а сукупне їх застосування дозволяє ухвалити максимально обґрунтоване рішення.

Прогнозні припущення для моделювання економічного ефекту
Моделювання базується на таких аналітичних припущеннях:

- період оцінки — 3–5 років, залежно від горизонту реалізації інвестиційного проекту;
- прогноз грошових потоків формують на основі:
 - очікуваного приросту врожайності,
 - зниження собівартості виробництва,
 - економії ресурсів (пального, ЗЗР, добрив),
 - підвищення ефективності післязбиральної інфраструктури,
 - зростання доходів від переробки тощо;
- ставка дисконту – 14-18% (середній рівень вартості капіталу в аграрному секторі України);
- інвестиційні витрати - одноразові, здійснюються у початковий рік моделі;
- операційний ефект настає у наступні роки та наростає за рахунок оптимізації виробництва.

2.Прогнозний NPV (Net Present Value - чиста приведена вартість)

NPV показує різницю між сумою дисконтованих грошових потоків та первинними інвестиціями.

$$NPV = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i}{(1+r)^i} - IC$$

де:

CF - грошовий потік,

r - ставка дисконту,

IC - початкові інвестиції.

Інтерпретація прогнозних результатів:

- $NPV > 0$ - проєкт є економічно доцільним;
- чим більше значення NPV, тим вищий економічний ефект від запропонованих заходів;
- позитивний NPV свідчить про приріст вартості підприємства.

Приклад прогнозного результату: Початкові інвестиції: 8,5 млн грн

Дисконтовані грошові потоки за 4 роки: 12,1 млн грн

$$NPV = 12,1 - 8,5 = +3,6 \text{ млн грн}$$

Позитивне значення NPV у +3,6 млн грн означає, що підприємство повністю відшкодовує вкладений капітал; отримує додатковий приріст вартості у 3,6 млн грн; підвищує ринкову капіталізацію; покращує фінансову стійкість і потенціал подальшого розвитку. Чим вище значення NPV, тим ефективніший проєкт; більший економічний ефект; менший інвестиційний ризик.

IRR - внутрішня норма рентабельності - це дисконтна ставка, при якій $NPV = 0$. Показує максимально допустиму вартість капіталу, за якої проєкт залишається прибутковим.

Критерій прийняття рішення:

- $IRR > \text{ставка дисконту (вартість капіталу)}$ - інвестиція доцільна;

- $IRR < \text{ставка дисконту}$ - проєкт недоцільний.

Роль IRR дає розуміння рівня ризику та очікуваної норми прибутковості; дозволяє порівняти інвестиційні альтернативи; показує межу, при якій проєкт перестає бути вигідним.

При $IRR = 17\%$, якщо вартість капіталу (ставка дисконту) становить 12% , проєкт дає премію у 5 п.п., тобто значно вигідний.

Тоді: Ділимо чистий прибуток на інвестиції: $1,173 \text{ млн грн} / 8,5 \text{ млн грн} = 0,138$
Переводимо у відсотки:

$$ROI = 0,138 \times 100\% = 13,8\%$$

Отже, $13,8\%$ означає, що на кожні вкладені $1,00 \text{ грн}$ проєкт приносить $0,138 \text{ грн}$ чистого прибутку за розрахунковий період.

Для аграрного сектору:

- $7\text{--}10\%$ - умовно прийнятний рівень рентабельності інвестицій;
- $10\text{--}15\%$ - добрий рівень, що виправдовує ризики агросфери;
- вище 15% - дуже вигідні, але часто більш ризикові або специфічні проєкти.

Тому $13,8\%$:

- перевищує «мінімально прийнятний» поріг ефективності;
- знаходиться у «комфортному коридорі» $10\text{--}15\%$ для аграрних інвестицій;
- компенсує ризики (урожайність, погода, логістика, коливання цін).

Прогнозний показник рентабельності інвестицій (ROI) становить $13,8\%$, що означає отримання близько $0,138 \text{ грн}$ чистого прибутку на кожен вкладений 1 грн інвестиційних ресурсів. З позицій аграрного сектору та з урахуванням галузевих ризиків значення ROI у межах $10\text{--}15\%$ вважається економічно привабливим. Отже, прогнозний рівень $13,8\%$ свідчить про достатньо високу ефективність запропонованих заходів, перевищення мінімально прийнятного рівня дохідності та доцільність реалізації інвестиційного проєкту.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження теоретичних засад, сучасного стану та практичних аспектів оцінювання ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємствах. Отримані результати дозволяють сформулювати низку узагальнень і висновків, що мають як наукове, так і практичне значення.

1. Інвестиції є ключовим чинником розвитку сільськогосподарських підприємств, оскільки забезпечують модернізацію техніко-технологічної бази, підвищення продуктивності, інноваційність виробничих процесів і зміцнення конкурентоспроможності. Специфіка аграрного виробництва зумовлює необхідність застосування адаптованих методів оцінювання інвестицій, що враховують ризики сезонності, нестабільність ринкових цін та особливості обороту капіталу.
2. Інвестиційна активність у аграрному секторі має значні коливання через зовнішні та внутрішні чинники. Зокрема, у першому кварталі 2022 року інвестиції в аграрний сектор скоротилися на 35–40 % порівняно з аналогічним періодом 2021 року, що було зумовлено початком широкомасштабної війни та непевністю інвесторів. Сільське, лісове та рибне господарство у 2020–2024 рр. зберігало відносно стабільну частку інвестицій на рівні 9,4–12,3%.
3. Аграрний сектор Львівської області має важливе значення для регіональної економіки, забезпечуючи робочі місця та виробництво сільськогосподарської продукції. За даними Державної служби статистики, у 2024 році частка сільськогосподарського виробництва у структурі валової продукції Львівської області становила близько 12,5 %, що вище середнього показника по Україні. Це свідчить про високу аграрну спеціалізацію регіону та потребу ефективного управління інвестиціями.
4. Темпи інвестиційної активності у сільське господарство Львівської області залишаються невисокими порівняно з іншими регіонами. За

офіційними даними обсяг інвестицій у агропродовольчий сектор області у 2023–2024 роках зростав у середньому на 3–5 % щорічно, що менше, ніж середній показник зростання інвестицій у АПК по Україні (7–9 %). Це свідчить про обмежений доступ агропідприємств Львівщини до фінансових ресурсів та необхідність удосконалення механізмів залучення капіталу.

5. Фінансово-економічний стан сільськогосподарських підприємств регіону варіює залежно від масштабу діяльності. За аналізом фінансової звітності агропідприємств Львівської області, середній показник рентабельності виробництва у 2024 році становив близько 8,2 %, що на 1,4–2,0 процентних пункти нижче, ніж середнє значення по Україні. Це свідчить про те, що ефективність використання інвестиційних ресурсів у регіоні потребує підвищення.
6. Оцінка ефективності окремих інвестиційних проєктів у аграрному секторі Львівщини, проведена за допомогою економічних показників (NPV, IRR, PI, ROI), показала, що проєкти, спрямовані на модернізацію обладнання та техніки, мали позитивні значення NPV і IRR, що свідчить про їхню доцільність. Проте інвестиції в інфраструктурні проєкти (елеватори, логістика) ще не завжди демонструють високий рівень прибутковості через високі первісні витрати і довгий термін окупності.
7. Інвестиційні ризики в аграрному секторі Львівської області залишаються високими через сезонні коливання врожайності, волатильність цін на продукцію та обмежений доступ до пільгового кредитування. За даними місцевих аграрних палат, до 60 % агропідприємств зазначили у 2024 році, що питання фінансування та стабільності грошових потоків є основними бар'єрами для реалізації інвестиційних проєктів.
8. ПП «Західний Буг», в якому я проходив передкваліфікаційну практику, є одним із найбільш інвестиційно активних аграрних

підприємств Львівської області, що системно реалізує стратегію модернізації виробництва та впровадження інновацій. Протягом останніх років підприємство суттєво збільшило обсяги капітальних інвестицій, зокрема у 2020–2024 рр. загальний обсяг інвестованих коштів зріс від 80 млн грн у 2020 році до 400 млн грн у 2024 році, що свідчить про високу динаміку розвитку та чітко окреслену інвестиційну політику. Основні напрями інвестування підприємства включають:

- оновлення та розширення парку сільськогосподарської техніки (високопродуктивні трактори, комбайни, ґрунтообробне обладнання);
- розвиток елеваторної інфраструктури та потужностей для зберігання зерна;
- впровадження сучасних технологій точного землеробства, GPS-моніторингу, цифрових систем планування виробництва;
- підвищення енергоефективності та оптимізацію логістичних процесів;
- розвиток земельного банку та підвищення родючості ґрунтів.

Інвестиції спрямовані на підвищення продуктивності, зменшення виробничих витрат і створення стабільної конкурентної позиції підприємства на ринку. Висока окупність інвестиційних проєктів, ефективне використання ресурсів та прозора фінансова політика роблять ПП «Західний Буг» одним із найуспішніших агропідприємств регіону.

9. Запропоновані практичні рекомендації щодо підвищення ефективності інвестицій у сільськогосподарських підприємствах Львівської області включають:
- розвиток партнерських форм взаємодії між фермерськими господарствами та інвесторами;
 - активізацію участі підприємств у державних і регіональних програмах підтримки (субсидії, гранти, пільгові кредити);
 - впровадження цифрових технологій обліку та планування інвестицій;

- підвищення рівня кадрової компетентності у сфері інвестиційного менеджменту.

Результати дослідження мають практичне значення для агропідприємств як України, так і Львівської області, оскільки можуть бути використані для розробки інвестиційної стратегії, визначення пріоритетних напрямів капіталовкладень та оптимізації управлінських рішень, що сприятимуть підвищенню фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємств регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах / Хобта В. М., Попова О. Ю., Мешков А. В. / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. МОН України ДонНТУ. Донецьк, 2005. 343 с.
2. Балацький О. Ф. Управління інвестиціями : навч. посіб. / Балацький О. Ф., Теліженко О. М., Соколов М. О. – Суми : Університетська книга, 2004. – 232 с.
3. Бечко П.К., Власюк С.А., Пономаренко О.В., Нагорний В.І. Економічна сутність кредиту і його роль у розвитку банківського кредитування аграрного бізнесу. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 98 (2). С. 41—50
4. Білоус С. П., Новотний С. В. Проблеми інвестування регіонального АПК в умовах воєнного часу. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-49>
5. Біляк Т.О. Проблеми фінансового забезпечення екологічної безпеки в Україні. Формування ринкових відносин в Україні; редкол.: І.Г. Манцуров (гол. наук. ред.) та ін. 2016. № 5. С. 76–79.
6. Белінська Я.В., Чаплигін О.В. Оцінка економічної ефективності інвестицій в енергоефективні проекти. Економічний часопис – XXI. 2013. № 11–12. С. 103–106.
7. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент : підручник /І. О. Бланк, Н. М. Гуляєва. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 398 с.
8. Вишницька О.І. Екологічні інвестиції: сутність, класифікація, принципи та напрями реалізації. Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». 2013. № 2. С. 51–58.
9. Вяткін П. С. Інвестиційні ресурси сільськогосподарських підприємств. URL: https://chdtu.edu.ua/files/feu/Pratsi/KEU/Viatkin/invest_res.pdf
10. Гуткевич С. О. Організація управління інвестиційним процесом (в аграрному секторі України) : навч. посіб. / Гуткевич С. О. – К. :

Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 61 с.

11. Демчук Н. І. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2016. Вип. 24. С. 2126. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/24_2016/5.pdf
12. Доскіч В. Екопроекти в Україні: міжнародна допомога. URL: https://ecology.unian.ua/1286870-eko-proekti-v-ukra_mijnarodna-dopomoga.htm
13. Калетнік Г.М., Козяр Н.О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. Економіка АПК. 2020. № 12. С. 81—89
14. Каменєва Н.В. Дискретна модель оптимізації стратегії екологічного інвестування на промислових підприємствах. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 1. С. 348—360.
15. Кісіль, М. І. Наукові дослідження інвестиційних проблем в аграрному секторі економіки / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2016. – № 6. – С. 84—96.
16. Колотуха С.М. Мельник К.М., Пономаренко О.В. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 98 (2). С. 123—134
17. Костюк У.З. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні: сучасний стан та шляхи покращення. Інноваційна економіка. 2015. № 1. С. 181—186.
18. Кучеренко Ю. А. Особливості інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2018. Вип. 7. С. 82—85. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/18.pdf
19. Кухленко О. Стратегія інвестиційної діяльності в Україні / Кухленко О., Смірнова О. // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 22—27.
20. Левандівський О.Т. Організаційно-економічні засади інвестиційної

- діяльності у сфері агробізнесу: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. Ун-т ім. Василя Стефаника", 2020. 347 с
21. Лук'яник М. М. Сутність інвестицій як економічної категорії. Вісник Сумського нац. аграр. ун-ту. Серія «Фінанси і кредит». 2003. №2. С. 107–110.
22. Моргун О. В. Напрями розвитку молочної галузі і молокопереробної промисловості / О. В. Моргун // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 62–66.
23. Поліщук Н.В. Теоретико методичні аспекти кредитування підприємств сільського господарства за умов сталого розвитку. Бізнеснавігатор. 2018. Вип. 1 (2). С. 126—129.
24. Пашенко Ю. Стан і перспективи функціонування ринку лізингових послуг у сільському господарстві. *Agricultural and resource economics: international scientific ejournal*. 2020. Vol. 6. № 2. С. 91—107.
25. Пересада А. А. Інвестування : навч. посіб. / Пересада А. А. К. : КНЕУ, 2004. – 250 с.
26. Садура О., Агрес О. Роль лізингової діяльності в аграрній сфері економіки. Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК. 2019. № 26. С. 104—107
27. Статистичний збірник Сільське господарство Львівської області/за редакцією Лариси Сотнікової. Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2025. 90с.
28. Скидан О.В., Лисогор Ю.І. Інвестиції в аграрний сектор економіки як основа формування продовольчої безпеки держави. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 18. С. 6—8.
29. Свиноус І. В., Ібатуллін М. І., Сало І. А., Трофімова Г. В., Рудич О. О., Свиноус Н. І. Економічні аспекти інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Продовольчі ресурси. 2021. Т. 9. № 17. С. 233243. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2021-17-23/>
30. Сітковська А.О., Венгер О.М. Теоретико-методичні підходи до

- визначення сутності інвестиційної діяльності в аграрному секторі // Агросвіт. 2023. № 23. С. 23–27 dspace.dsau.dp.ua
- 31.Тітенко З. М., Гудзь О. В. Особливості інвестиційної діяльності аграрних підприємств. DOI: <http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.128>
- 32.Нечипорук О. В. Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-6>.
- 33.Одноріг М. А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 126 (частина II). С.108–115. URL:<http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2823/2531>
- 34.Рибіна Л. О. *Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки* // Економіка і суспільство. – 2017. – № 11. – С. 450–455 economyandsociety.in.ua
35. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>)
- 36.Федченко К.А. Теоретичні аспекти розвитку «зелених інвестицій» як інструменту фінансування еколого орієнтованих заходів. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 12. С. 10–13.
- 37.Татаренко Н. О. Теорії інвестицій : навч. посіб. Поручник. – К. : КНЕУ, 2000. – 160 с.
- 38.Тулай О.І. Державна фінансова підтримка охорони навколишнього природного середовища як необхідна умова сталого людського розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 1. С. 200–208.
- 39.Цибуляк А.Г. Використання іноземних інвестицій в реалізації екологічних проектів. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 17. С. 17–20.
- 40.Шевченко С. Ю. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності // Теорія інвестицій. – 2010. – № 1 dspace.dsau.dp.ua
- 41.Західний Буг планує вводити нові технології та модернізувати

- елеватори - Agravery.com [Західний Буг планує вводити нові технології та модернізувати елеватори](#)
- 42.ПП «Західний Буг» планує почати виробництво продуктів переробки зерна - [propozitsiya.com](#). [ПП «Західний Буг» планує почати виробництво продуктів переробки зерна | Пропозиція – Головний журнал з питань агробізнесу](#)
- 43.European Environment Agency (09.12.2021) Pesticides in rivers, lakes and groundwater in Europe. From: <https://www.eea.europa.eu/ims/pesticides-in-rivers-lakes-and>
- 44.Вікторія М. Мюллер. Аналіз фінансування сільського господарства в Україні. Агрополітичний звіт при Національній асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України. Київ, 2020 [apd-ukraine.deapd-ukraine.de](#)
- 45.Пилипенко С. М. Механізми реалізації інвестиційної політики в аграрному секторі економіки України. Науковий журнал «Економіка та держава». 2019. № 1. С. 58–62

